

הישיבה השלישית של הכנסת השמינית

יום שני, ה' שבט תשל"ד (28 ינואר 1974)
ירושלים, הכנסת, שעה 16.04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

בודה, תשל"ד—1973; ד. חוק לתיקון פקודת הידיעות הטלגרפיות לעתונות, תשל"ד—1973; ה. חוק שירות בטחון (תיקון מס' 9), תשל"ד—1973; ו. חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 3), תשל"ד—1974; ז. חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 3), תשל"ד—1974; ח. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (סיקור) על מצרכים ושירותים — הוראות נוספות), תשל"ד—1974; ט. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (ייצור חשמל, הולכתו וצריכתו), תשל"ד—1974.

הי"ר י. ישעיהו:
הגני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכיר הכנסת נ. לורך:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הגני מתכבד להודיע כי הונחו על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: א. חוק התקציב (מס' 3) לשנת הכספים 1973, תשל"ד—1974; ב. חוק כפיית קיום פסקי-דין, תשל"ד—1973; ג. חוק לתיקון פקודת הבטיחות בע-

ב. הצהרת אמונים של חברי הכנסת אריה אליאב

הי"ר י. ישעיהו:

תודה רבה. אני מברך אותך לפעולתך בכנסת השמינית. אני מאחל לך הצלחה בתפקידך.

אריה אליאב:
תודה רבה.

חברי הכנסת אריה אליאב, עלה נא לדוכן למסור הצהרת אמונים. אקרא לפניך את נוסח הצהרת האמון נים ואתה תשיב "מתחייב אני". אלה דברי ההצהרה: "אני מתחייב לשמור אמונים למדינת ישראל ולמלא באמונה את שליחותי בכנסת".

אריה אליאב:
מתחייב אני.

ג. חוק התקציב (מס' 3) לשנת הכספים 1973, תשל"ד—1974* (קריאה ראשונה)

אלה עמדנו להגיש תקציב נוסף בסך 2 מיליארד לירות, שהיה מהווה כ-10% מהתקציב המקורי של 20 מיליארד לירות לערך. תקציב זה היה ממומן מעודף הכנסות מסוגים שונים כמו מסים ומילואות המדינה.

אלא שהמלחמה שינתה גם בתחום זה את הדברים מן הקצה אל הקצה. היום אנו באים לבקש את אישורכם להוצאה נוספת של יותר מ-11 מיליארד לירות. דיוק 11,323,850,000 לירות. הווי אומר תקציב נוסף שגדלו מגיע ליותר מאשר 55% מסך התקציב המקורי. הוסיפו לכך כי כבר אושר תקציב נוסף של מיליארד לירות, שכולו קודש לבטחון, והרי אנו עומדים בתוספת תקציבית ששיעורה 60% מתקציב שאושר לפני תשעה חודשים.

השינוי העצום חוזה מקורו בגורם אחד בלבד והוא הוצאות המלחמה. לעתים נדמה כי בלהט הוויכוחים,

הי"ר י. ישעיהו:
חברי הכנסת, לפנינו חוק התקציב (מס' 3) לשנת הכספים 1973, תשל"ד—1974 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר, בבקשה.

שר האוצר פ. ספיר:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מסימני הזמן הוא שהפעולה הכלכלית והפיסקאלית הראשונה, שכ- תוצאה ממנה נדרשת חקיקה על-ידי הכנסת החדשה, היא התקציב הנוסף שעיקרו צרכי הבטחון ומימון הוצאות המלחמה.

ייאמר מיד כי גם לולא המלחמה היתה הממשלה מביאה תקציב נוסף המסתכם ב-2 מיליארד לירות לערך. בזמנו נראה היה לנו הדבר כהוצאה נוספת גדולה אך מחויבת מהסכמי השכר, מעליית מחיריהם של מוצרי יסוד מיובאים ומנושאים אחרים. למטרות

הבאתי לידיעתכם פרט זה, הנראה בטל בשישים במיליארדים הרבים, בשל חשיבותו העקרונית. גם במצב הנוכחי אנו ממשיכים בקידום תכניות שנועדו למען החלשים שבחוכנו. לא רק שאנו דואגים שלא יפגרו בהכנסתם הריאלית, אלא הם, ורק הם, זכאים לכך שנעשה גם בשעה זו למען שיפור רמת חייהם. השיכון הוא תחום פעולה מרכזי כדי להגשים את מדיניותנו החברתית, מדיניות שאף אחרי המלחמה איננו נוטשים.

הוצאה נוספת שאנו מבקשים לה אישור היא הוצאה הנובעת אוטומאטית מהתחייבויות קודמות:

חובות המדינה לאזרחיה צמודים ברובם הגדול למדד המחירים לצרכן. עליית המחירים המהירה מחד ייבת תוספת הוצאות בסעיף זה ולכך יוחזרו 680 מילי-יון לירות.

נדמה כי בתקציב הפעם צד ההוצאות יעורר מעט מאוד שאלות, מאחר שעיקרו הוא סעיף אחד שספק אם יימצאו כאן חולקים עליו.

מורכב יותר הוא סעיף ההכנסות. אתחיל דווקא בהכנסות מחוץ-לארץ ותחילה בסיוע שמגישה לנו ממשלת ארצות-הברית.

אני מוצא לנכון להדגיש סעיף זה משתי סיבות. ראשית עצם קיומו, ובעיקר גדלו, הם אחד הביטויים ליחסים הידידותיים שבנינו לבין המעצמה האדירה ביותר. זהו סימן מובהק, ולא היחיד, לכך שממשלת ישראל, המכהנת מאז 1969, הצליחה להגיע ליחסי קרבה וידידות עם ארצות-הברית, שכמוהם לא ידענו בעבר. בוודאי יש בכך ביטוי לאינטרסים משותפים, אך העובדה שארצות-הברית מודעת להם ומתרגמת אותם לשפת המעשה היא פרי מדיניות שהצליחה.

מצד שני יש כאלה המטפחים אשליות כי הסיוע מארצות-הברית מסיר מעלינו את העול שנובע ממחיר המלחמה. אין טעות גדולה מזו. כפי שארצות-הברית אינה שולחת את חייליה להילחם בעדנו, ואיננו רוצים בכך אלא מבקשים תמיכה מדינית ונשק מתאים, כך גם אינה נוטלת על עצמה כיסוי הוצאות המלחמה. היא מושיטה לנו עזרה כדי שאנחנו נוכל לשאת בנטל ולא נכרע תחתיו. נושא זה נמדד בסכומים. בתקציב הנוכחי מתבטא הסיוע האמריקני ב־1,200,000,000 דולר, שאינם אפילו מחצית ההוצאה לבטחון. בוודאי בתקציב הבא ייכלל חלק נוסף של הסכום שהחלטת הנשיא, ואישור הקונגרס, מעמידים לרשותנו אך ורק לרכישת נשק בארצות-הברית.

הדרכים האחרות שבהן אנו משלמים וגמשים לשלם תמורת ההוצאות הענקיות שהמלחמה גרמה הן אלה הידועות והמוכרות. אין בעניין זה כוח עליון שיפתור בשבילנו את הבעיה, כי אם עלינו, אזרחי ישראל, מוטל לעשות זאת על-ידי מסים ומילואות, אלה שהם חובה ואלה שהם מרצון. לכולם יסוד משותף אחד: הם מותירים פחות הכנסה פנויה בידי האזרח, או מאפשרים לו לקנות פחות תמורת כספו.

כבר ב־17 לאוקטובר אישרה הכנסת את מילואה המלחמה חובה ורצון. לאחר מכן הועלו מסים עקיפים — היטל על היבוא ומס קנייה — וקוצצו במעט הסובי-סידיות. כל אלה מטרתם אחת: מימון ההוצאות שהמל-חמה גרמה וגורמת לנו.

וכוונתי לאלה שתכליתם העתיד ולא העבר, אנו נוטים להתעלם מגורם זה של הוצאות המלחמה. אמנם נכון כי אין הם מעוררים בקרבנו אותה חריפות של רגשות וניגודי מחשבה כמו נושאי גבולות ושטחים, אך כדאי שנזכור כי הצנעת העניין אינה מקטינה ממשקלו.

ועל כן רואה אני חובה לומר לבית כי התקציב הנוסף שמתוכנן 9 מיליארד לירות ויותר מיועדים להוצאות בטחון, הנוספים ל־1.25 המיליארד לירות שנוספו להוצאות הבטחון בזמן המלחמה, הוא רק חלק, ולא החלק הגדול, של הוצאות המלחמה.

אין בידינו מספר סופי המצביע על מחיר המלחמה במונחים כלכליים. אפשר רק לומר כי הוא מורכב מכמה גורמים: הידוש המלא, התעצמות תוך כדי הפקת לקחים, החזקת הצבא לאורך הגבולות וזמן רב, עזרה כלכלית למשפחות שיקריהן נפלו ולא לה שגם געו, והפסד התפוקה למשק. כל אלה יחד נמדדים בעשרות מיליארדי לירות.

בתקציב זה הם מתבטאים בסכום גדול, אך כא־מור אינם באים לכלל סיום, אלא זוהי ראשית הדרך בלבד. בלי להדור לתחום אסור אוכל כבר לומר כאן כי גם תקציב הבטחון הבא לא יביא לכלל סוף את הנטל הכלכלי שהמלחמה מטילה עלינו. זאת אומרת שגם אחרי תקציב המדינה הבא שיוגש בקרוב ובו הוצאה בטחונית מדהימה בגדלה, גם אחרי זה עוד יישארו סכומים נכבדים של הוצאה הנובעת מהמלחמה שהיתה, וטרם שולמו.

בתקציב הנוסף נכללות אף הוצאות חירום אזרחיות המסתכמות ב־350 מיליון לירות. כוונתי להוצאות ליבוא משאיות, להוספת ציוד ותרופות לבתי-חולים ולהקמת מקלטים נוספים וחדרי בטחון.

רצוני לייחד מספר משפטים לחלקו של התקציב הנוסף שאינו מיועד לצרכים בטחוניים. נכללת בו בין היתר הוצאה נוספת לסובסידיה למוצרים בסיסיים. אחזור לכך בסוף דברי.

סעיף השכר הוא תוצאה של הסכמי השכר ושל תוספת הויקר, זו ששולמה ביולי וזו שתחילתה בחור-דש זה.

לתקציב לשיכון אנו מבקשים להוסיף 350 מיליון לירות. התברכנו בעלייה ניכרת אפילו בחודש המלחמה. אך לעומת זאת נוצר פיגור ניכר בהשלמת דירות לעולים. הצלחנו לגשר על הפער קודם כל בזכות המיבצע לשכירת דירות לעולים.

כבר שכרנו למען העולים יותר מ־5,000 דירות וברצוננו לשכור עוד 300 דירות למטרה זאת. עם זאת אנו רוכשים דירות ממושק הפרטי וכן מגבירים קצב בניית הדירות לעולים.

אני מבקש להדגיש כי התוספת לתקציב השיכון כוללת הוצאה נוספת למתן פתרון דיוור למתגוררים בצפיפות של שלוש נפשות ויותר ויותר, לפני חודשים מספר הודענו על תכנית חדשה המבטיחה משכנתאות גדולות, לזמן ארוך, למשפחות שצפיפות הדיוור אצלן היא שלוש נפשות ויותר לחדר. עד כה, למרות המל-חמה, נרשמו 3,000 משפחות לתכנית זאת. כבר אושרה פנייתם של כ־1,500 מבקשים ולצורך זה נכלל בתקציב הנוסף סכום של 55 מיליון לירות.

אני בטוח כי גם הצעד הנוסף שעליו החליטה הממשלה אתמול יובן אף הוא, אף כי בוודאי אין הוא נוח וכרוכה בו הכבדה נוספת. פעמים רבות אמרתי, וגם מעל במה זו, שתקציב הסובסידיות הולך וגדל ואין עוד ביכולתנו למוסד בכך מבחינה תקציבית, והדבר הוא מוטעה מבחינה חברתית וכלכלית. הבעיה נעשתה דוחקת יותר ויותר, והגענו לשלב שבו לא ניתן היה עוד לדחות את ההכרעה. הטעמים העקרוניים לכך היו שלושה.

ראשית, בעיה תקציבית. ב־1970 היה תקציב הסובסידיות בפועל 250 מיליון לירות, ב־1972 קרוב ל־500 מיליון לירות, ב־1973 עתיד היה להגיע ל־1,140 מיליון לירות, ובשנה הבאה הוא עשוי להתקרב ל־2 מיליארד. כלומר פי שמונה תוך ארבע שנים. זוהי תוצאה הנובעת משתי מגמות: עליית המחירים בחוץ־לארץ, שהיא מדהימה בחריפותה ורק עליית מחיר הדלק תשווה לה; וכן העלייה בצריכה אצלנו. כך, למשל, מאז 1970 התייקרה החיטה בקרוב לפי שלושה, מחיר פולי סויה האמיר פי שניים, והסוכר עלה ביותר מפי שלושה.

אמנם פה ושם ביצענו העלאות קלות במחירים, אך הסובסידיות גדלו והלכו, ואוכל אף לומר "התנפחו". וכתוצאה מכך חלה ההתפתחות הבאה במחירי המוצרים המסובסדים: הצרכן קונה קילו סוכר ב־1.14 לירות והממשלה מוסיפה לכך לירה אחת, כלומר כמעט אותו סכום; הצרכן קונה ליטר חלב ב־64 אגורות, והממשלה — קרי משלם המסים — מוסיפה 50 אגורות; מחיר הלחם הוא המגוון ביותר — הצרכן קונה קילוגרם לחם אחד ב־38 אגורות ונוספות לכך 65 אגורות כסובסידיה. וכך. הדבר גם במוצרים אחרים. כלומר, המוצרים הללו נמכרים במחיר מעוות, ואז כדאי לצרוך אותם תוך נטישת כללי חסכון, ואף לאגור אותם לקראת יום העלאת מחירים שמוכרח לבוא, אף אם יתמהמה.

מנחם בגין (הליכוד):

כבוד שר האוצר, התייקרות נואת בבת־אחת?

שר־האוצר פ. ספיר:

מחר יש שש שעות של דיון. מה יגידו מחר אם תפריע לי עכשיו?

מנחם בגין (הליכוד):

זאת שאלה חשובה.

שר־האוצר פ. ספיר:

חבר־הכנסת בגין, שאלה חשובה היא מדוע התייקר מחיר החיטה בעולם פי שלושה.

יורם ארידור (הליכוד):

איך יוכלו להתקיים משפחות רבות ואיך יוכלו לצרוך מצרכים יסודיים במחירים כאלה?

שר־האוצר פ. ספיר:

חבר־הכנסת ארידור, אתה כבר נאמת בוועד הפועל על ההסתדרות. אני מניח שבתוך שש שעות דיון הסיעה שלך תתן לך מקום לדבר מחר. למה להפריע היום?

ההכנסות ממסים ומתשלומי חובה גדלות השנה מ־13 מיליארד לירות באומדן המקורי ל־15,750,000,000 לירות. לעומת תוספת ההכנסות שהמסים הנוספים מביאים עמם קיימת הפחתה מסוימת לעומת האומדן בכמה מסוגי המסים. כך, למשל, ההכנסות ממסים עקיפים על מוצרים מסוימים, לרבות מס־נסיעות־חוץ, נמוכות מן האומדן. כמו כן אין המוסד לביטוח לאומי יכול להלוות לממשלה את הסכום המלא שתוכנן, אלא כ־300 מיליון לירות פחות. זאת עקב הגידול הניכר בתשלומים הסוציאליים למשפחות מרובות ילדים, לפני סיוגרים ולאחרים, שהוסיפה הממשלה מאז אושר התקציב. תוספת ההכנסות שציינתי היא איפוא תוספת נטו. מילווה המלחמה מרצון נלקח בחשבון בשני שלבים. בתקציב הנוסף שהגענו באוקטובר בסך מיליארד לירות שיערנו שהכנסות המילווה בשנה זו יהיו 600 מיליון לירות. עתה אנו מעריכים כי ההכנסה תסתכם במיליארד לירות, כלומר תוספת של 400 מיליון לירות הבאה לביטוי בתקציב זה. על כך כל השבחים וההוקרה לרוכשי המילווה ולוועד הציבורי המפעיל אותו. אכן קשה היה לשער לפני חודשים מספר שמילווה וולונטארי בתנאים אלה יהיו עמו הכנסה כה גדולה. אך זכינו, ובחץ המאורעות מתגלות תופעות חיוביות, והמילווה מרצון הוזה נמנה עמה.

במקביל לכך קיימת ההתגייסות הכספית של יהדות העולם. בחלקה — במילווה העצמאית והפיתוח, ה"בונד"ס", היא באה לידי ביטוי בתקציב הממשלה, ובחלקה היא מתבטאת בתקציב הסוכנות. אך אין נפקא מינה באיזו דרך הכסף בא לכאן. עובדה היא כי יהודי הער"ם החפשי מתעלים לגדול השעה, ובין היתר נותנים לכך ביטוי בתרומות ובמילווה. בימים אלה נערכת בארץ ועידה של ה"בונדס", ומעל במה זו, ובשם כולם, כך אני בטוח, נברך אותם למעשיהם עד כה ונצפה להישגים נוספים.

למעשה אנו יכולים להפנות את מרבית הכספים שאנו גובים בארץ במסים ובמילווה לצרכי בטחון, ואילו היהודים בארצות העולם החפשי נוטלים על עצמם מימון תקציב הפיתוח עלידי ה"בונדס" בסיוע לקליטת העלייה ולשירותי החברה עלידי המגבית. בתקציב בא הדבר לידי ביטוי בהכנסה נוספת מה"בונדס" בסך 230 מיליון דולר, שהם חלק נכבד מתקציב הפיתוח.

המילווה שאנו מגייסים בארץ, בשוק ההון החפשי, יעלו ב־2 מיליארד לירות על האומדן המקורי. הציבור מבטיח לעצמו את ערך כסף, ובדרך זו עומד לרשותו מקור הכנסה נוסף. לרוע המזל פירוש הדבר שאנו מממנים גם הוצאה שוטפת על־ידי מילווה, אך בזמן מלחמה זהו הכרח שלא יגונה.

לסיכום נושא ההכנסות אני רוצה לומר, כי על הציבור בישראל הטלו מסים נוספים רבים למדי. לכך יש להוסיף התייקרות הדלק, שאינה הכנסה של הממשלה, כי את הסכום הנוסף שהיא מקבלת היא משלמת תמורת הדלק, אך מבחינת הציבור אף זו התייקרות. אלה סכומים גדולים שנוספו על מסים שאף קודם לא היו נמוכים. לבגרותו של הציבור יש לזקוף את העובדה שהחלטות אלה הובנו היטב. איש אינו שש להיפגע ברמת הכנסתו או ברמת חייו, אך הכל מבינים שאין מנוס מכך.

יורם ארידור (הליכוד):

אני יכול גם לשאול שאלה, אדוני השר, אם יש לך תשובה.

שר-האוצר פ. ספיר:

אני בטוח שתשאל מחר, וחוקה עלי שגם אתה לד תשובה.

יורם ארידור (הליכוד):

נשמע.

שר-האוצר פ. ספיר:

בוודאי, אני אשמע אותך ואתה תשמע אותי.

עקיבא נוף (הליכוד):

לא כך נהגת בוועד הפועל, השמעת והלכת.

שר-האוצר פ. ספיר:

שמעתי חלק בוועד הפועל, והיתר אקרא בסט-נוגראמה. חבר-הכנסת נוף, עוד לא קרה לך שיצאת כשצריך היית לצאת?

כמו כן כדאי במקרה כזה להברית מוצר שמחירו זול כאן למקום אחר, כמו ירדן, שבו הוא יקר יותר. בהזדמנות זו אציין שאילו הגיע תקציב הסובסידיות ל-1.8 מיליארד כי אז 300 מיליון לירות לפחות מה-סובסידיות היו נצרכים עליידי תושבי השטחים.

זוהי איפוא התוצאה השנייה של העיוות במחיר מוצרים, שמחירים בחלקו הגדול משולם במטבע-חוץ הן ישירות, כמו פולי סויה, והן בעקיפין, כמו ביצים וחלב שייצורים דורש מספוא, ומתבזבזים בשל מחירם היחסי הוול.

והבעיה השלישית היא זו של הצדק החברתי. בוודאי זכור לכולכם הוויכוח המתמיד על סובסידיה למצרך או לנצרך. כשהסכומים קטנים, הוויכוח הוא אולי אקדמי. בסכומים כה גדולים אי-אפשר להתעלם מהעיוות החברתי. אנתנו לוקחים כסף מכלל משלמי המסים, ולא כולם אמידים, וחלק של הכסף מופנה לסיוע. למשפחות שמצבן הכלכלי טוב משל הממוצע או משל הכלל.

יוצא איפוא שאנו משלמים מחיר גבוה ביותר, באמצעות תקציב הסובסידיות, כדי להויל מוצרים שחלקם מתבזבזו וחלקם משמש משפחות שאינן זכ-איות לתמיכה מכספי הציבור. בכל זמן צריך למנוע תופעה כזאת. כיום, כאשר המשאבים המצומצמים שלרשותנו דרושים קודם כל לבטחון, בוודאי שאיננו יכולים להוציא סכום כה גדול לסובסידיות, מה גם שבמידה רבה הוא מחטיא את המטרה.

מצד שני אנו ערים לבעיות ששינוי כה חריף עשוי ליצור. ולכן, גם במגעינו עם ההסתדרות הד-גשנו שאין אנו מציעים לבטל את הסובסידיות לגמרי. יישאר סכום מכובד העולה על מה שהצענו בתקציב המקורי לשנה זו. עדיין ימשיך התקציב לשאת בסוב-סידיות של 825 מיליון לירות לפחות. סברנו, ואמרנו זאת גם לראשי ההסתדרות, שיש לתת פיצוי מיידי על ההתייקרות. אלא שהפעם הרחקנו לכת יותר מאשר אי פעם בעבר. הצעתנו כוללת לא רק את המשפחות מרובות הילדים ומקבלי הקיצבאות לקבוצותיהם. הפעם אנו מציעים להקדים את תוספת היוקר המחוייבת מה-ייקור ולשלמה החל בחודש פברואר. כלומר, ההתייקרות

שהיתה מוצאת את ביטויה רק בתוספת היוקר ביולי, ואנו מעריכים אותה ב-4%, תצורף כבר עכשיו לתור-ספת היוקר. זאת בנוסף על הפיצוי המיוחד שהזכרתי ובו לקחנו בחשבון גם ייקור הדלק. גם כך אין פירוש הדבר שזהו מהלך קל ונעים, אך אין ממנו מנוס. חר-בה עלינו, וזאת אנו עושים, להבטיח שלא החלשים בתוכנו ישאו במחיר.

אנו משוכנעים שהמשפחות מרובות הילדים או נז-קקי הסעד או הזקנים שהכנסתם היחידה היא קיצבת-היוקנה לא יצטרכו ולו במשהו לרדת ברמת חייהם כתוצאה ממהלך זה. חלק גדול מהציבור יצטרך להור-ריד את רמת צריכתו, ובעיקר לבזבז פחות מוצרים אלה וזהו המטרה.

יוסף תמיר (הליכוד):

כבוד השר, איך עושים שהעשירים לא יתעשרו והעניים לא יהיו עניים מרודים יותר?

יגאל הורביץ (הליכוד):

איך עושים את העשירים לא עשירים ואת העניים לא עניים?

שר-האוצר פ. ספיר:

חבר-הכנסת יגאל הורביץ, אולי תעזור לי לעשות אנשים מסוגך — ואין אני מתקנא לך — עשירים קצת פחות.

יגאל הורביץ (הליכוד):

נו, נראה...

שר-האוצר פ. ספיר:

תבוא ותספר לי איך עושים את הכסף.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה עשית את העשירים.

שר-האוצר פ. ספיר:

אתה מעלה גרה בנושא הזה.

קודם שאסיים רצוני להבהיר נקודה נוספת. הציבור נקרא ליטול על עצמו עול כספי כבד מאז המלחמה. ציינתי כבר את ההבנה שבה נתקבלו הדברים, אך נש-אלת תמיד שאלה: האם זהו הסוף או שאתם, קרי — אני שר האוצר או משרד האוצר או הממשלה, מכינים דברים נוספים?

ברצוני לומר בהזדמנות זו שאין באמתחתו של האוצר תכניות נוספות להטיל על הציבור מסים או תשלומי חובה אחרים, זאת לבד מנושא אחד המלוות אותנו כבר זמן-מה, והיה ידוע לפני המלחמה לחברי-כנסת שנסעו לחוץ-לארץ ללמוד את הנושא. כוונתי למס ערך מוסף שאנו זקוקים לו מסיבות רבות. לגבי המועד עדיין מוקדם לומר, כי אני עצמי איני יודע אותו. מלבד זה אין אנו חושבים שיש מקום למיסוי נוסף. לעומת זאת ידועה הצעתנו מלפני חודשים רבים, שכוונתה הפחתת שיעורי מס הכנסה מצד אחד וזו הפעם השלישית, נוסף על שתי הפעמים הקודמות, שמאות אלפי נשמו לרווחה כאשר היו צריכים לשלם פחות; וכן בדיבד ביטול הדרגתי של העיוותים במס שלפיהם קיימים מרכיבי הכנסה הפטורים ממס ללא הצדקה.

— חוק התקציב (מס' 3) לשנת הכספים 1973 (ספיר, ישעיהו); חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 12) (ישעיהו, ספיר, ידיד, בדר, ארליך) —

תקציב המדינה והממשלה תעשה את כל המאמצים כדי שהתקציב לשנה הבאה יוגש, אמנם לא במועד — כי המועד הוא ה'1 בינואר וכבר חלף חודש מאז — אבל נגיש לכך בהקדם ואז נעסוק גם במדיניות הכלכלית על כל השלכותיה.

היו"ר י. ישעיהו:

הדיון על הצעת התקציב הנוסף יהיה מחר. הוועדה המסדרת, שממלאת את תפקידה של ועדת הכנסת עד שתקום, קבעה לדיון זה שש שעות.

למען הדיון אומר עוד, שאתמול דחתה הממשלה לזמן-מה החלטה לייקר את תעריפי הטלפון. חברי הכנסת, לפניכם התקציב הנוסף. בוודאי יחולו בו שינויים מסויימים נוכח שינויי המחירים שחלו אתמול, אך בזאת תעסוק כרגיל ועדת הכספים כאשר תכונן.

כפי ששמתם בוודאי לב, לא עסקתי בכל המערכת של הנושאים הכלכליים, לא מפני שאנחנו לא מודעים להם, אלא שומנו של הדיון הכללי הוא עם הגשת

ד. חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 12), תשל"ד—1974 * (קריאה ראשונה)

היו"ר י. ישעיהו:

אנו עוברים לדיון על חוק מילווה פיתוח (תיקון מס' 12), תשל"ד—1974, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר פ. ספיר:

אלה שקראו לי קריאות-ביניים בדיון המדיני דיברו חמש שעות, הפעם יש שש שעות, וכל אחד יכול להגיד כל מה שיש בלבו.

מנחם ידיד (הליכוד):

זאת אתה אומר מתוך כאב, אדוני השר.

שר-האוצר פ. ספיר:

מתוך כאב, מתוך שמחה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק מילווה פיתוח הוא אחד הכלים שבאמצעותם מממנת הממשלה את הוצאותיה במסגרת תקציב הפיתוח. איגרות-החוב המוצאות על-פי חוק זה מופצות ברובן לציבור הרחב והתמורה המתקבלת בעדן מופקדת באוצר ומקבלת בידיו בסעיף "הכנסות מאמיסיות ומבנקים" שהוא אחד ממרכיבי אומדן ההכנסה בתקציב המדינה. הנפקת איגרות-החוב נעשית על-ידי בנק ישראל כסוכן הכסף של המדינה.

סוגי איגרות-החוב המונפקות מקיפים קשת רחבה שבמסגרתה ניתן להיענות למרבית הביקוש לאיגרות-חוב במשק, ביקוש פרטי ומוסדי כאחד. המיגוון הרחב של איגרות-החוב המוצאות על-פי חוק מילווה פיתוח התאפשר על-ידי התאמה מתמדת של תנאי ההנפקות לתנאים המשתנים במשק.

מראשית שנת הכספים הנוכחית נמכרו איגרות-חוב שהוצאו על-פי חוק מילווה פיתוח בסכום של שני מיליארד לירות בקירוב, יתרת המילווה, כפי שמקבל הדבר ביטוי בחוק, על תיקונו עד כה, מאפשרת לממשלה להנפיק איגרות-חוב עד לסכום של 2,750 מיליון לירות. המכירות בהיקף הרחב, שקצבן היה גדול במיוחד בשבועות האחרונים, הביאו לידי כך שהיתרה המותרת להנפקה מוצתה במלואה.

רצוי לציין כי משנה לשנה עולה משקלו של מילווה הפיתוח בכלל ההנפקות במשק אשר תמורתן משמשת להפקדה באוצר. בשנת הכספים הנוכחית היוו הנפקות איגרות-חוב לציבור, על-פי החוק הנו"ל, כשני שלישים מכלל ההנפקות לציבור, והיתרה הונפקה

סוגי איגרות-החוב המונפקות מקיפים קשת רחבה שבמסגרתה ניתן להיענות למרבית הביקוש לאיגרות-חוב במשק, ביקוש פרטי ומוסדי כאחד. המיגוון הרחב של איגרות-החוב המוצאות על-פי חוק מילווה פיתוח התאפשר על-ידי התאמה מתמדת של תנאי ההנפקות לתנאים המשתנים במשק.

מראשית שנת הכספים הנוכחית נמכרו איגרות-חוב שהוצאו על-פי חוק מילווה פיתוח בסכום של שני מיליארד לירות בקירוב, יתרת המילווה, כפי שמקבל הדבר ביטוי בחוק, על תיקונו עד כה, מאפשרת לממשלה להנפיק איגרות-חוב עד לסכום של 2,750 מיליון לירות. המכירות בהיקף הרחב, שקצבן היה גדול במיוחד בשבועות האחרונים, הביאו לידי כך שהיתרה המותרת להנפקה מוצתה במלואה.

רצוי לציין כי משנה לשנה עולה משקלו של מילווה הפיתוח בכלל ההנפקות במשק אשר תמורתן משמשת להפקדה באוצר. בשנת הכספים הנוכחית היוו הנפקות איגרות-חוב לציבור, על-פי החוק הנו"ל, כשני שלישים מכלל ההנפקות לציבור, והיתרה הונפקה

רצוי לציין כי משנה לשנה עולה משקלו של מילווה הפיתוח בכלל ההנפקות במשק אשר תמורתן משמשת להפקדה באוצר. בשנת הכספים הנוכחית היוו הנפקות איגרות-חוב לציבור, על-פי החוק הנו"ל, כשני שלישים מכלל ההנפקות לציבור, והיתרה הונפקה

מלבד זה, הרי אי-אפשר להטיל מס על הפרשי הצמדה, כי זה לא רווח. זו בסך-הכל שמירה על ערך הכסף, עכשיו אני בא להערה אחרונה. יש צורך במילווה פיתוח לעידוד החסכון ולמימון תקציב הממשלה. כבר עמדו על כך. השאלה היא כיצד משתמשת הממשלה בכספים אלה. הבעיה היא שהאוצר מעשיר עשירים בחלק גדול מן הכספים העומדים לרשותו. הוא מקבל כספים בתנאי הצמדה וריבית ומחלק הלוואות לשנים ארוכות בריבית נמוכה, ללא הצמדה. אלה שמקבלים את ההלוואות האלה מקבלים מתנות. אם אומרים שהאוצר מעשיר עשירים — זו אחת הסיבות. ייאמרו הדברים בכל גילוי הלב. אם יש צורך שהמדינה לא תשקע בחובות אדירים על-ידי תשלום הפרשי הצמדה וריבית הדרך היא: לא לחלק הלוואות חינם. אין להעניש את החוסכים. על כן אני מציע שההלוואות שיחולקו על-ידי הממשלה מן המילווה האלה יהיו גם הן צמודות למדד יוקר המחיה ובריבית סבירה.

אינני יכול להציע להעביר את הצעת החוק לור' עדה, באשר אין ועדה. אין ועדת כספים. אין שום ועדה. לפיכך אני מסתפק בהבעת תמיכה כללית להצעת החוק, בהסתייגויות מסוימות.

הו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר הכנסת בדר.

יוחנן בדר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו קפיצה יפה. מאז נתקבל חוק מילווה פיתוח היו לו אחד-עשר תיקונים. כל תיקון הוסיף סכום למילווה הפיתוח. אחד-עשר התיקונים הביאו את הסכומים ל-2,750 מיליון לירות. עכשיו תיקון אחד מכפיל את הסכום — 5.5 מיליארד לירות. בכך יש אישור נוסף לאותה טענה, לא של האופוזיציה, אלא של נגיד בנק ישראל, שבכל דו"ח שנתי חוזר על הערה זו, שבישראל משתלט האוצר על כל מקורות ההון. כמעט אין הון שאיננו זורם ישר לאוצר או שהאוצר מחליט מי המקבל ומי הנותן. האוצר השיג זאת באמצעים לא-תקפים. אחד האמצעים האלה הוא סעיף שהבריטים הכניסו בתקנות הכספים לתקופות המלחמה, סעיף האוסר על הוצאת איגרות-חוב בלא אישור האוצר. לפי סעיף זה יכול האוצר לתת אישור או לא לתת אישור, לגמרי לפי שיקוליו. מס כות זו של האוצר עולה על כל הסמכויות של רשות ני"ר-רעך. בצורה כזאת לא כדאי להפיץ מניות בשוק — בסכומים מינימליים לפי הסכמת האוצר. בצורה זו נעשה הסדר בלתי-קדוש בין האוצר לבין חברת העובדים. לפי הסדר זה מאשר האוצר 50% להשקעות פטורות ממס הכנסה — 50% אמיסיות של האוצר ו-50% אמיסיות של חברת העובדים והמוסדות הכלולים בחברת העובדים, וסכום זה, שמדובר עליו כאן, מר-סיף לשליטה של האוצר על מקורות ההון. והו דבר האומר דרשני וצריך לבדוק את המצב בכללו.

דבר אחר שאני רוצה לומר בהזדמנות זו: השר ספיר, מה גבול החובות הצמודים שאתה מוכן לעשות? ב-1 באפריל 1972 הגענו ל-32 מיליארד לירות. ב-1 באפריל 1973 הגענו ל-42 מיליארד לירות. לשם דיוק: 41,877 מיליון לירות. מותר להגיד: 42 מיליארד לירות. מה יהיה המצב ב-1 באפריל 1974? אגיד 55 מיליארדים. האם זה לא נכון? מכל הסכום

שמחה ארליך (הליכוד):

— כחבר סיעת שנפסלה על-ידי שר האוצר, בכל זאת אתמוך בהצעת החוק.

שר-האוצר פ. ספיר:

אתה נפסלת על-ידי?

שמחה ארליך (הליכוד):

לא דיברתי עלי, דיברתי על סיעת הליכוד.

כדאי לציין שזה תיקון מס' 12. בהצעת החוק לאמיסיות הלוואות ולמילווה פיתוח ב-1960 קיבלה הממשלה הרשאה ל-40 מיליון לירות. היום אנו מגיעים להרשאה בסך של 5.5 מיליארד לירות. ראו מהו המרחק בין 40 מיליון לירות ל-5.5 מיליארד לירות. זה מוכיח הרבה דברים שלא אעמוד עליהם, כי הזמן מוגבל. אני מחייב את ההרשאה לממשלה מכמה סיבות: (א) משום שערך הלירה ירד, וזאת כבר ציינתי על-ידי המספרים המובנים לכל אחד; (ב) הצרכים, בייחוד הבטחוניים, גדלים והולכים. אין להתעלם גם מבעיות חברה, כלכלה, עלייה. יש גם צד אחר בדבר, והוא עידוד לחסכון על-ידי הציבור.

אני חייב לציין שהציבור ניצל בצורה חיובית את המילווה שהפיצה הממשלה, באמצעות בנק ישראל, עד כדי כך שאם אינני טועה הגיעה התפוצה בחודשים האחרונים ל-400 מיליון לירות בערך לחודש. יש לזה יתרון נוסף שהממשלה יכולה לממן תקציבים בלי להדפיס כסף. אמנם שר האוצר או נגיד בנק ישראל עדיין מנצלים את שעת החירום שהוכרזה ב-6 באוקטובר ואין מפרסמים את אמצעי התשלום.

שר-האוצר פ. ספיר:

בעוד שלושה ימים יפרסמו זאת. לא היה שינוי בחודשים האחרונים.

שמחה ארליך (הליכוד):

אני שמח שבעוד שלושה ימים יתחילו לפרסם מחדש את מצב האמצעי התשלום, והייתי רוצה גם לשמוע אם גדלו אמצעי התשלום או שנשארו יציבים.

שר-האוצר פ. ספיר:

בארבעה החודשים האחרונים הם יציבים. אני בטוח שזה משמח אותך.

שמחה ארליך (הליכוד):

אין לי ספק בדבר, אבל אשמח לראות מספרים בכתב.

שר-האוצר פ. ספיר:

בעוד שלושה ימים.

שמחה ארליך (הליכוד):

יש לי הערה לשר האוצר. אני חושש מאוד ששר האוצר או משרד האוצר עומדים לחבל בהישג הזה למימון התקציב, גם אם החבלה אינה מתבטאת במי עשים; החבלה היא באמצעות מס על הפרשי הצמדה ובהקטנת שיעורי הריבית. כלומר, יש הרעה של תנאי המילווה המפתה את האזרח לחסוך כסף במילווה פיתוח של הממשלה. יאא זה חטא כבד אם האוצר יילך בדרך זו וינסה להרע את התנאים שהוכחו כיעילים.

צורך לכתוב שתיוקן זה אי־אפשר לשנות אלא ברוב מוחלט של הכנסת, ברוב של 70–80 אחוז. ואם תהיה התנגדות להצעה זו, משמעות הדבר תהיה ברורה, ברורה מאוד. בינתיים האזרחים המיסכנים קופצים על גיירות־ערך ממשלתיים אלה, גם על איגרות מילווה פיתוח. והם אינם רואים בהן לא את הריבית ולא רווח. אני בטוח שאילו היה האוצר מוציא איגרות חוב, מילווה פיתוח, בלא ריבית, הביקוש לא היה נפגע. אלא מה? קופות הגמל יחסניות יותר מאזרחים רגילים.

מדוע רוכשים האזרחים איגרות־חוב אלה? אמר מילטון פרידמן הגדול, כאן בארץ, כי העובדה ששנים רבות ניתנת לאדם ברירה לרכוש איגרות־חוב בהצמדה או בלא הצמדה, וההפרש בין השניים מתבטא ב־5%–6%, יש בה הוכחה שממשלת ישראל החליטה מראש על אינפלציה של 6% בכל שנה. כמובן עכשיו שיעור האינפלציה איננו 6% אלא 26% ואף 30%. אולם האזרחים קונים איגרות־חוב אלה. וככל שקונים יותר איגרות־חוב צמודות, מפגינים יותר שאין להם אמון. אמון במה? — אמון בכירה. ועד כמה שקונים יותר גיירות־ערך צמודים למדד, מפגינים שאין שום אמון בהבטחות הממשלה שתילחם באינפלציה. אין זאת אומרת שיש להם אמון אפילו בגיירות־ערך אלה, אלא שהם בוחרים בדבר שהוא פחות בלתי־בטוח.

לכן אני חושב שצטרך להכניס לחוק אותו תי־קון שהזכרתי, שהאוצר או שיסכים לו או שיפגין בר־בים מה שיפגין, ומוטב שלא אגיד מה יפגין.

היוזר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת קרגמן, אחרון מבקשי רשות הדיבור בדיון זה.

ישראל קרגמן (המערך):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אחת התופעות המעניינות בתקופה זו שלאחר נכבדה, בתודש־חודשיים האחרונים, היא הגברת החסכון על־ידי הציבור. הציבור איננו רוכש מוצרים אלא חוסך כסף על־ידי השקעה באיגרות־חוב של הממשלה. בתודשים הללו עלה הכִּי־קוש לאיגרות־חוב ממשלתיות מעבר לצפוי. זוהי תור פעה חיובית מאוד, וקודם כל משום שאלה הם מילווה מרצון. הממשלה מגייסת כספים עצומים לצרכי פיתוח על־ידי מילווה אלה. מאידך גיסא, הציבור הרחב משקיע כספו באיגרות הנושאות ריבית וצמודות למדד המחירים. ההצמדה חשובה יותר מהריבית שנושאות איגרות אלו, כי ההצמדה באה להבטיח את הערך הריאלי של הליירה המושקעת באיגרת־החוב. יש כאן הדידות בין האינטרס של הפרט, החוסך כספו מרצונו החפשי, ובין הצרכים של המדינה, שאינה הולכת בדרך של הדפסת כסף אלא בדרך של גיוס כספים מהציבור על־ידי חסכון מרצון.

אינני חושב שיש מקום להתווכח על דבר שאינו קיים. אני אומר זאת לחבר־הכנסת ארליך ולחבר־הכנסת בדר. אין כל תכנית להטיל מסים על הפרשי ההצמדה. אינני אומר שאני הגורם המוסמך להודיע זאת. אבל היו הודעות מוסמכות של שר האוצר ושל פקידים בכירים באוצר שאין כל הצעה לשנות את תכ־ניות החסכון המאושרות על־ידי ועדת הכספים של הכנסת.

העצום הזה, הכל, מלבד אולי 2 מיליארד, הם חובות צמודים. מול חוב זה עומד סכום של 15 מיליארד חובות האוצר, כולם לא צמודים. ובכן, כמה זמן עוד? איפה הגבול?

עכשיו נולד באוצר רעיון חדש, כיוון שההצמדה בשנת 1972/73 הגיעה לממדים גדולים מאוד, 26%. אינני רוצה לנבא שהרווח, אבל אני חושב שב־1974 זה יהיה גם כן 26% בערך. אולי מבחינה כלכלית הת־הליך הזה של תיקון מבנה המחירים יש בו משהו. אבל מבחינת המדד — זה עוד 26%. 26% הצמדה ו־4% ריבית. ולפני כמה חודשים העלה האוצר משום־מה את שיעורי הריבית אפילו בגיירות צמודים. לא הייתי בין התומכים בתוספת זו. בקיצור, יחד עם הריבית הרי זה 30% בשנה. פירוש הדבר שהחוב מוכפל תוך שלוש שנים. ובכן, נולד באוצר רעיון: לבטל את ההצמדה, לבטל את שיעורי ההצמדה. נולד גם רעיון שני: להטיל מס על הפרשי הצמדה. אדוני שר האוצר, אינני מוזלזל בשמועות אלה. כי קרה לפני מספר חודשים שוועדת הכספים, ברוב גדול, ובהסתת האוצר, הכניסה חידוש בחוק עידוד השקעות הון. חוק עידוד השקעות הון מבטיח למשקיע פטור ממכס במשך מס־פר שנים. כל משקיע שמשגי אישור מקבל מהממשלה תעודה יפה ובה כלולות כל הזכויות שהמדינה נותנת לאותו משקיע. וכתוב שם שחור על גבי לבן — אולי עכשיו זה צבע אחר, לא לבן — כתוב שם: פטור ממס. והנה בהסתת אנשי האוצר הכניסה ועדת הכספים לחוק דבר חדש: ביטול הפטור. הנה לגבי חברות שקיבלו אותו. שר האוצר אולי אינו יודע כל מה שנעשה במשרדו. ובכן, זה כך: יש מסמך חגיגי שבו נאמר: אתה פטור ממס. ויש חוק האומר: אלה הפטורים ממס — מעתה לא יהיו פטורים. יש חוק כזה; הוא נתקבל גם בכנסת.

ובכן, אדוני היושב־ראש, אם אפשר לבטל בדי־עבד פטור שניתן במסמך חגיגי, באישור השקעה, בור־דאי אפשר גם לבטל בדיעבד פטורים אחרים. מר ספיר, שמעתי שהסכמת לדבר הזה. מכל מקום, העוב־דים שלך לא רק הסכימו, ובכן, אם אפשר לעשות זאת לגבי אישור אחד, מדוע אי־אפשר לעשות זאת לגבי אישור שני?

מה שלדעתי צריך לעשות מהר מאוד, אדוני שר האוצר, הוא להודיע כאן הודעה מתאימה. היום יש מצב כזה, אדוני שר האוצר, שגיירות־ערך שנרכשו על־ידי קופות גמל, קרנות פנסיה וכו' פטורים ממס. הם פטורים אפילו מאותו מס מוגבל של 25% שבדרך־כלל מוטל על ריבית מגיירות־ערך. לפיכך נניח שיהיה חוק האומר שכל מחזיק איגרת מילווה פיתוח יהיה חייב לשלם מס הכנסה על הפרשי הצמדה, הרי זה לא יחול על קרנות הפנסיה וקופות הגמל. היום המצב הוא כזה שמוסדות כספיים ובנקים הרוכשים גיירות ערך צמודים חייבים לשלם מס הכנסה בעד הפרשי הצמדה, כי בשבילם זה עסק. לעומת זאת אורח הרוכש גיירות צמודים פטור היום ממס על אותם הפרשים, כיוון שהפרשי הצמדה אינם רווח. ועל קרנות פנסיה וקופות גמל כבר דיברתי.

אני חושב, אדוני היושב־ראש, שכאשר החוק הזה יבוא לוועדה יהיה צורך להציע תיקון זה: שלא יוטל שום מס על הפרשי הצמדה, מלבד זה שישנו. ויהיה

פיע מבחינה פסיכולוגית. נשאלה שאלה אם האוצר שאל את ועדת הכספים או לא שאל את ועדת הכספים. או היו שר האוצר המנוח שהיה אחר-כך ראש הממשלה ואני עבדכם. טוב שהצילו אותנו או חברי-הכנסת בדר ומר זאב צור, שהיה אז חבר הכנסת, שאמרו: שאלו.

ביפאן זורקים 700 מיליון דולר ביום אחד לשוק השחור כדי להעלות את שער הין. מה דסטן זורק או מוכר זהב כדי לשמור על ערך הפראנק. מה לנו, ל"יש" ראל הקטן, באמצע? מדוע נחשוב רק על ערך הלי-רה שטרלינג לעומת הדולר? רק לפני שנה דיברו על הדולר בבז. מדוע נחשוב רק על מחיר הין לעומת הדולר, מדוע לא לעומת דלק? במספר ינים או במספר דולרים קונים כיום שמינית מכמות הדלק שקנו בראשית השנה שעברה, והחלק הארבעה-עשר מהדלק שקנו לפני שנתיים.

אני מסכים עם חברי-הכנסת ארליך שצריך לעשות הכל כדי לא להדפיס כסף, אם כי בזמן מלחמה אומרים שגם זה אינו חטא. הוא שאל מדוע לא פירסמו את אמצעי התשלום. אינני מכיר בדיוק את כל חוקי שעת החירום, אבל ביקשתי כבר בראשית ינואר שפירסמו מחדש את מצב אמצעי התשלום. המקור הוא בוודאי בנק ישראל. אינני רוצה להתחרות אתם. הם פירסמו, אבל אני לפניהם את המספרים של נובמבר ודצמבר 1972 וינואר 1973 ואביא לפניך גם את המספר הכללי של שנה זו. נובמבר 1972: מינוס 1; בדצמבר 1972 — מינוס 1.8; בינואר 1973 — מינוס 1.4. השנה, ואינני יודע להסביר זאת, אפילו שר האוצר אינו חייב לדעת להסביר הכל: נובמבר-דצמבר ועד 16 בינואר — אלה נתונים עד אמצע החודש — מינוס 0.1. אתה רואה האמצעי התשלום לחוד ומחירים לחוד. עכשיו זה לא גורם.

אשר למחירי הדלק — עוד תהיה לנו הזדמנות להבחין בין הארץ לבין חוץ-לארץ, ואני יודע שיש דלק באבורדוס וזה מוריד את המחיר. מחירי הדלק מגדילים את הגרעון שלנו במאות מיליוני דולרים. יגנו ברובות.

יוסף תמיר (הליכוד):

כבוד שר האוצר, מתי יכבו את השריפה?

שר-האוצר פ. ספיר:
על כך תשאל מומחים.

יוסף תמיר (הליכוד):
בערך?

שר-האוצר פ. ספיר:
אינני יודע. אני מומחה?

יורם ארידור (הליכוד):
מדוע אינך שואל מומחים כדי שתוכל לענות? שר צריך לשאול מומחים.

שר-האוצר פ. ספיר:
ואתה בקי בכל? שואלים מומחים. מומחים נמצאים פה. שאל מומחים ויגידו לך.

דוד לוי (הליכוד):
יכבו את השריפה כאשר יכבו את הדליקה של ההתייקריות.

חברי הכנסת, כל סדרה חדשה של איגרות-חוב טעונה אישור מטעם ועדת הכספים לתנאים שבהם מוצאת הסדרה. הנה לפני מספר שבועות אישרה ועדת הכספים סדרות שונות של איגרות-חוב חדשות. והתנאים קבועים. האיגרות הן צמודות ונושאות ריבית. המדינה לא תטיל מסים על הפרשי ההצמדה כי הדבר ירתיע אנשים מלרכוש איגרות צמודות. על הריבית אי-אפשר להטיל מס על-פי החוק. כיוון שאין הצעה כזאת, אין מקום להתווכח על כך. אני חושב שרצוי שאותה ארגעה שבה בעקבות ההודעות המוסמכות בעניין זה לא נערער אותה. והאזרחים ימשיכו להשקיע באיגרות-חוב תוך ידיעה שהן צמודות ולא יוטל מס על הפרשי ההצמדה.

הצעת הממשלה להגדיל את הסכום הכללי של איגרות החוב שניתן להנפיק עד כדי הכפלתו נובעת מהידיעה הברורה שיש כיום ביקוש לסחורה זו. אי-אפשר להפסיק זאת ואין צורך להפסיק זאת. לכן מוצדק שהכנסת תאשר ככל האפשר במהרה הצעת חוק זו ותאפשר לממשלה להנפיק איגרות-חוב חדשות. חברי-הכנסת בדר העלה מספר בעיות שאינן קשורות בהצעת חוק זו. נכון הוא שהריבית שמשלמת המדינה לבעל איגרת-החוב גבוהה יותר מהריבית שמקבלת הממשלה על הלוואות שהיא נותנת. על כך העיר מבקר המדינה, ועל כך היה כבר דיון בוועדת הכספים, וחוקה על ועדת הכספים שעוד תשוב ותדון בנושא זה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר פ. ספיר:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמחתי לשמוע מפי חברי-הכנסת ארליך שהוא תומך בהצעה. קשה היה לי לדעת אם ידידי חברי-הכנסת בדר תומך בהצעה או לא.

יש לי מספר הערות להערות שהושמעו. בדרך כלל אני מציע לחברי-הכנסת בדר, שהוא ודאי ברה"כ בענייני כלכלה, שילמד עם הזמן. אמנם בגילוי, יאריך ימים, קשה ללמוד, אבל בכל זאת הייתי מיעץ לו זאת. בימים אלה, בשלושה-עשר החודשים האחרונים, המאזע השלישי כמעט שהוא בבחינת מאורע גדול, ואני מתכוון לענייני מטבע, ערך המטבע, הוא זה: הין היפאני, שעד לפני חצי שנה רעד כל העולם לגביו, לגבי הקסף, ערכו ירד בחודש-חודשיים האחרונים ב-22% באופן רשמי.

שומחה ארליך (הליכוד):
והלירה שלנו עוד יותר.

שר-האוצר פ. ספיר:

חברי-הכנסת ארליך, ערכו של הין היפאני ירד ב-20%—22%. דאגתי אינה לין היפאני. גם ערך הלירה שטרלינג ירד בשווקים הבינלאומיים ב-20% ומעלה. מי חזק כפראנק הצרפתי, שיש לו גיבוי מן הגנאי פומי פירו ומשר האוצר דסטן, ובכל זאת ירד וצריך למכור זהב כדי להציל אותו. היה ויכוח בכנסת, הוצעו הצעות לסדר-היום והיה דיבור בעתונות: העולם התהפך; לפני ששישבע שנים מכר האוצר קצת דולרים בחוב לילינבלום באמצעות בנק כדי שלא יהיה פער כזה בין השער הרשמי לבין השער הבלתי-רשמי, דבר המש-

מיני עניינים. צריך למלא מדור כלכלי פעמיים בשבוע, ארבע פעמים בשבוע או שש פעמים בשבוע. מדוע לא? מי כתב את זה? מה כתבו? מניין לקחו את זה? אחר כך בא חבר-הכנסת ארליך ואומר: אסור לעשות את זה, והוא מוסיף ואומר: האוצר מעשיר עשירים, מחלק הלוואות. לא היתה לי שהות לבדוק מה אמרתם ב-1962 אחרי הפיחות בקשר למשכנתאות שהיו מוצמדות. לא רק אתם, גם אחרים תבעו ביטול ההצמדה.

שמחה ארליך (הליכוד):

אלה היו בייחוד משכנתאות של דלת העם.

שר-האוצר פ. ספיר:

דלת העם קיבלה משכנתאות במיליארדים לירות. אני צריך לבדוק אם גם חבר-הכנסת בדר תבע או רק ההסתדרות תבעה לבטל את ההצמדה; מי תבע — ואין לי טענות לשום איש — לתת את כל ההלוואות לחק-לאות ללא הצמדה. אשכול המנוח היה אומר לחק-אים, שהיתה לו שפה משותפת אתם, כשהיה מדובר בהלוואה לחקלאים לארבעים או לחמישים שנה — ואז הוא לא ידע שמחיר הדלק יעלה כליכך עוד לפני כן: מה אתם רוצים ממני כשר האוצר, או כראש מחלקת ההתיישבות של הסוכנות, או כגזבר הסוכנות — אתם רוצים שאלוהי לכם פרה ואתם תחזירו חבל אחרי ארבעים או חמישים שנה? אבל הכנסת דרשה את זה. לא כל מה שבא בדרישת הצד האחד של הכנסת הוא יותר חשוב מדרישה שבאה מן הצד השני, אבל בעניין זה התאגדו כולם לאגודה אחת, היתה הצבעה משותפת.

אחר כך באו בעלי המלאכה והתעשיינים שבונים מפעלים באזורי הפיתוח — וזה לא בומנו של שקר המנוח שהיה פאטריארכאלי, אלא בומנם של מודרניים כמו קליר, סוואייב ובר-נתן, ואומר: כשם שנותנים מש-נחאות ללא הצמדה לחקלאים, כך צריך לתת מש-נחאות ללא הצמדה לבעלי מלאכה או לתעשיינים בקריית-שמונה או בדימונה. וכך נולד העניין שנראה קצת אבסורדי.

ואשר לכל הכסף מקופות הגמל שלפי החשבון יש בהן 140 מיליון לירות ושיגיעו למיליארדים — זה מראה קצת על אמון לממשלה ולמדינה, חבר-הכנסת ארליך. שואלים מי ישלם את הסכומים האלה שכבר מגיעים למיליארדים עם ההצמדה. על זה יש תשובה לכלכלנים קלאסיים ולא-קלאסיים. אומרים: אל דאגה. מי יחזור לתושבי ישראל את ההצמדה כעבור עשר או חמש-עשרה שנים? משלם המס הישראלי. ואת גיירות-הערך יירש בנו או נכדו; מצד אחד הוא משלם מסים כדי לשלם את ההצמדה, מצד שני הוא מקבל את ההצמדה. לא זו הדאגה.

עכשיו שואל אותי ידידי חבר-הכנסת בדר: מה הגבול? באמת מה אני שואל את עצמי, לא רק חבר-הכנסת בדר, ולא לשם וכחנות או פולמוס: מה הגבול להוצאות בטחון? לו היה אומר לי מישור או לאנשי הבטחון, החושבים שדאגתם היתה לבטחון, לו שאלו לפני יום הכיפורים ואפילו יום אחרי יום הכיפורים מה תעלה המלחמה הזאת, היו אומרים: עשרות מיליארדים לירות, עשרות מיליארדים.

(קריאת ביניים)

חבר-הכנסת בגין, אני לא מוציא הגה מפי בומן שאתה מדבר, ואני יושב רחוק.

שר-האוצר פ. ספיר:

אשאל את המומחים ואענה לך. מאין אתה יודע אם שאלתי או לא שאלתי?

יורם ארידור (הליכוד):

אני שואל אם השר הספיק לשאול.

מנחם בגין (הליכוד):

תגיש שאלתה.

שר-האוצר פ. ספיר:

זה לא שייך לעניין. תגיש שאלתה ואענה לך. קודם כל, מומחים שונים אינם רוצים לבוא לארץ, כי יש מה שנקרא "חרם", ומומחה אחד, שכבר אמר כי יבוא, פירסמו את דבר בואו וגם הוא לא בא. באו מומחים אחרים. אבל תגיש שאלתה ואדע את העניין לעצמי ובשבילך.

אני חוזר לעניין, לתשובה לנואמים. חבר-הכנסת ארליך, פטור בלא כלום אי-אפשר — הוא חומך, אבל הוא צריך להוסיף משהו, ולכן הוא אומר: נב-לתי; האוצר מחבל. במה מחבל האוצר? קודם כל הוא רוצה לבטל את ההצמדה, להטיל מס על הפרשי הצמדה ולהקטין ריבית, וחבר-הכנסת ארליך מזהיר משלושת הדברים גם יחד. כך הבינוני. אומרים על שר אוצר שמותר לו להגיד לאימת בענייני פיתוח. זה לא עניין של פיתוח, ואני חייב להגיד את האמת. אם כן, כיוון שאני חייב להגיד את האמת, ודומני שרק לפני שבוועד אמרו כאן "מתחייב אני", הרי עליי יסוד של "מתחייב אני" רוצה אני לומר שלא עלה בדמינוני לעסוק בזה. זה לא עלה בדמינוני בימים אלה שבהם מוציאים אנו מיליארדים, עשרות מיליארדים. על כל פנים, זה לא מעסיק אותי; אף את חברי הבית זה לא מעסיק ואוסיף שאפילו את חבר-הכנסת בדר זה לא מעסיק, אבל לזה אני מיד אחרי כן. מעסיק עניין החוב, אף אם נכדים ונולדים ישלמו אותו. בימים אלה זקוקים אנו לכיסוי עשרות מיליארדים לירות גם לאחר העזרה שאנו מקבלים מארצות-הברית.

לא פעם אמרתי לעובדים, אמרתי זאת גם ביום חמישי שעבר, כי לא הייתי מציע לקופת גמל להכניס כסף לאוצר — אינני בטוח אם הייתי מציע להם להכניס כסף אפילו לאוצר האמריקאי — בלי להבטיח את ערך הכסף, ולהבטיח את ערך הכסף פירושו הצ-מדה. אם כן, זה קודם כל רטרואקטיבי. חבר-הכנסת בדר הביא הוכחה — ואולי אקרא את הסטנוגרמה ואח-כא יותר — מאיזה חוק, שנתקבל ברוב, שבבטלים את ההצמדה. אבדוק את העניין. אני רוצה לקבוע. משום שנגעתי בנושא מכובד זה מעל במה זו, שיש לא יכול לשנות את תנאי איגרות-החוב שהוצגו עד עכשיו. האם תהיה תחולה רטרואקטיבית? מי שקנה איגרות-חוב יבוא ויגיד: יש בינינו הסכם לחמש-עשרה שנה, ובשנה השלישית את הרביעית אתה מבטל את ההסכם. הוא יפנה לבג"ץ, וגם אם לא יפנה לבג"ץ, איזו ממשלה תעשה זאת? כתב משהו איזה עתונאי בעתון שתפוצתו אלף או אלפים אקסמפלרים. הוא כתב, ובכן, זה חשוב? אין לזה יסוד, אין לזה שחר, זה מוצץ מן האצבע. איש מהאוצר לא יכול לדבר על זה ולא דיבר על זה. יש אחריות לעניין זה וגם לעניי-נים פחות חשובים. ואני אפילו בדמינוני לא העליתי את זה. יש כתבים כלכליים בעתונים העוסקים בכל

ביטוי במלחמת יום הכיפורים — צריך היה לקחת
או לא? תענה לי?

שמחה ארליך (הליכוד):
אתה מבקש תשובה?

שרי-האוצר פ. ספיר:
אני מסתפק גם בלא תשובה.

הייתי רוצה שלפחות חלק נוכח להוציא לפיתוח.
גם כאשר יהיה שלום ויצאו לבטחון.

כבר אמר חברי-הכנסת קרגמן שבכלל צריכים הד-
ברים האלה לבוא לאישור הכנסת או לוועדת הכספים
— והוכחה לכך שאנחנו מבקשים את האישור להג-
דלת הלוואות בהצמדה, באותו שיעור ריבית, ללא
מסים לא על הקרן ולא על הריבית. אבל נניח שפעם
תקום הממשלה ותראה שהגיע הזמן או שהיא חושבת
שהיא יכולה להסתדר בכסף בתנאים קלים יותר, האם
יהיה לה, לאור המצב, אסור להגיד: אני רוצה לק-
בוע תנאים חדשים? העובדה היא, לא חשוב אם זאת
לשמחה או לצער, העובדה היא שאנחנו רוצים ללוות
מהציבור, מקופות גמל, מחוסכים שונים כסף בהצמדה,
הכסף הזה מגמל, ללא ריבית, ללא הצמדה, ללא מס
הכנסה על הריבית ולא על הקרן. אני מבקש — אני
מבין שזה ניתן גם על דעת סיעתו של חברי-הכנסת
ארליך — לתת את האישור להגדלה שפרטית יובאו
ודאי לוועדת הכספים כאשר תוקם.

אני מבקש, הואיל וזה חשוב גם מבחינת המשק וגם
מבחינת הצורך שהאנשים לא יבזבו את הכסף, למצוא
פתרון, שיוקם איזה פורום של הכנסת, יתאסף ויחליט
בעניין זה כדי שיוכלו להביא חוק זה ללא דיחוי
לקריאה שנייה ושלישית. אנחנו לא חלוקים בזה.

היו"ר י. ישעיהו:

החוק יובא לוועדת הכספים ואני מאמין שזו תקום
בקרוב.

היו"ר י. ישעיהו:
אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מילוה פיתוח
(תיקון מס' 12), תשל"ד—1974, לוועדת הכספים
נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

חברי הכנסת נעשה הפסקה לחצי שעה ובשעה
18.15 תתחדש הישיבה.

הישיבה הופסקה בשעה 17.44 וחודשה בשעה
18.18.

מנחם בגין (הליכוד):

כנראה אני מדבר לעניין, אבל גם אתה מדבר
כנראה לעניין, ואני מבקש סליחה.

בן-ציון קשת (הליכוד):

כל האשמה מוטלת עלי, אדוני השר, וגם אני
מבקש סליחה.

שרי-האוצר פ. ספיר:

חברי-הכנסת בגין, אני רוצה שדברי יגיעו לאוזניך.
הוצאות המלחמה עולות עשרות מיליארדים לירות. מה
אם מכסים את זה ולא רוצים להדפיס כסף, חברי-
הכנסת בדר? כמובן עושים חובות. והוא אומר תמיד:
אם אתה מציע שבביל בטחון לירה, אני מציע יותר,
ואז החוב גדול יותר, או מגיעים החובות לסכום גדול
ואז הוא בא ושואל אותי פה בכנסת: מה הגבול
לחובות הממשלה? לא, חברי-הכנסת בדר, אינני יכול
לענות לך על זה ולא יכולתי לענות לך על זה לא
לפני יום הכיפורים ולא לאחר יום הכיפורים. אבל
למה לך, חברי-הכנסת בדר, להגיד שזה הגיע לסך 45
מיליארד ב־31 במארס 1973, בעוד שזה היה רק 22
מיליארד? והוא מנסה לי בספר. עם ההצמדה במשך
שנים זה יגיע ל־28 מיליארד. אבל למה לך להגיד
45 מיליארד? זה מוסיף? זה מוסיף עצבנות. אני אפי-
לו לא בטוח אם מבחינה בטחונית טהורה צריך לה-
גיד יותר. נאבקתי שנים שיפרסמו את תקציב הבטחון,
כדי שלא יהיו בתלות ובאשליה שזה לא עולה
בכסף. אבל להגיד יותר? לשם מה?

מנחם בגין (הליכוד):

יש לו איוו אסמכתה, זה לא סתם.

מנחם ידיד (הליכוד):

הוא קרא מהספר.

שרי-האוצר פ. ספיר:

חברי-הכנסת ידיד, אני קורא מהספר.

שמחה ארליך (הליכוד):

האם כללת גם חובות חוץ?

שרי-האוצר פ. ספיר:

הוא דיבר על חובות מוצמדים, האם אתה רוצה
שאוסיף לך חובות חוץ?

אבל עכשיו למה לי להרחיק לכת? תענה לי
בבקשה על השאלה הזאת: את המיליארד וחצי מילי-
ארד הדולר — חלק לעשר שנים, חלק לעשרים שנה,
כריבית של 6%, שכולו היה קודש לנשק שבא לידי

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ישעיהו, דיין, ארידור) —

ה. חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2), תשל"ד—1974 * ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית).

תשל"ד—1974 **

(קריאה ראשונה)

היו"ר י. ישעיהו:

הממשלה סבורה שמן הראוי להבטיח כי אף בחו"דים הקרובים יוכלו הרשויות המוסמכות במשרדי הממשלה, המופקדים על הנושאים השונים, להיוקק לסמכויות המוענקות על-פי התקנות, ולכן מוצע לה-אריכן עד 31 במאס 1974. עם זאת מוצע ששר שהת-קין תקנות מהתקנות הנדונות יהיה מוסמך לבטלן או לצמצמן את תחולתן, אם יתברר שלא יהיה עוד צורך בהן. אבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוץ וה-בטחון של הכנסת.

עד כאן לגבי תקנות שעת חירום (הוראת שעה), ומכאן להצעת החוק השנייה.

תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל, שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) מובאות לכנסת לשם הארכת תקפן מדי שנה מאז שנת 1968.

על-פי הוראות התקנות הוסמכו בתי-המשפט ביש-ראל לשיפוט אנשים, אזרחי ישראל או תושביה, על עבירות שבוצעו על-ידם בשטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל, ואשר היו נחשבות כעבירות אילו בוצעו בישראל. כן מקנות התקנות סמכות לתת עזרה משפטית ומשטרתית לבתי-המשפט הצבאיים הפועלים בשטחים המוחזקים.

הממשלה מציעה עתה להאריך את תקפן של התקנות עד ל-31 בדצמבר 1974.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החו-קה, חוק ומשפט.

היו"ר י. ישעיהו:

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת, אם אין הת-נגדות לכך שיהיה דיון משולב בשתי הצעות החוק.

יורם ארידור (הליכוד):

אני מבין שהזמן יהיה מאוחד.

היו"ר י. ישעיהו:

הזמן יהיה מאוחד.

הדיון בשתי הצעות החוק יהיה אישי, במסגרת של 10—12 דקות לנואם.

יורם ארידור (הליכוד):

לכל הצעת חוק.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארידור, ואחריו לחב-רת הכנסת גרוסמן.

יורם ארידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעה זו ממש עוברת השליטה על כביש סואץ-קהיר לידי הארמיה

אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. הכנסת תע-בור לסעיפים ג'-ד' בסדר-היום: חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה), תשל"ד—1974 — קריאה ראשונה, וחוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל — שי-פוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ד—1974 — קרי-אה ראשונה. רשות הדיבור לשר הבטחון, שיביא לקריאה ראשונה את שני החוקים.

שר-הבטחון מ. דיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ברשותך, אדוני היושב-ראש, בדברי הפתיחה רצוני להביא לקריאה ראשונה את שני החוקים, בהנחה שהכנסת תסכים לק-יים דיון בשניהם יחד לאחר דברי הפתיחה שלי.

אתחיל בחוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה), תשל"ד—1974.

עם פרוץ הקרבות בחודש אוקטובר 1973 הותקנו תקנות-שעת-חירום שונות, שמטרתן לאפשר הנהגת הסדרים דחופים אשר שעת-חירום מחייבת הפעלתם.

לפי סעיף 9(ג) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח—1948, פוקע תקפן של תקנות-שעת-חירום בתום שלושה חודשים מיום התקנתן, וזולת אם הכנסת הא-ריכה את תקפן למועד מאוחר יותר.

התקנות הותקנו עם פרוץ הקרבות, ועל כן באופן רגיל תקפן היה צריך לפקוע ביום 6 בינואר 1974, או בסמוך לאחריו.

לאותם מקרים שבהם פוקע תקפן של תקנות-שעת-חירום במועדים הסמוכים לגמר תקופת כהונת הכנסת נקבע הסדר שעל-פיו מוארך מועד תקפן עד תום שלושה חודשים מתחילת כהונתה של הכנסת הנכנסת.

אילו נבחרה הכנסת השמינית במועד שנקבע תחילה בחוק, דהיינו ב-30 באוקטובר 1973, היה מוארך תקפן של התקנות עד תום שלושה חודשים מיום תחילת כהונתה של הכנסת הנכנסת, דהיינו עד 29 בינואר 1974, ובמקרה זה היתה שהות של קרוב לש-לושה חודשים לדון בהארכת תוקף לגופו של עניין.

חוק הבחירות לכנסת השמינית ולרשויות המקו-מיות (הוראות שעה), תשל"ד—1973, אמנם דחה את מועד הבחירות, אולם סעיף 3 לחוק האמור קבע כי "לעניין תקופת כהונתה של הכנסת השמינית והבחירות לכנסת התשיעית יראו את הכנסת השמינית כאילו נבחרה ב-30 באוקטובר 1973".

לאור סעיף 3 האמור יפקע תוקף התקנות בתום שלושה חודשים מיום 30 באוקטובר 1974, דהיינו ב-29 בינואר 1974.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1100).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1098).

חוברת ב', ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ארידור, בן-אהרן, שם-טוב, שחל, דיין, אנקוריון) —

מוארך מדי שנה בשנה, כאילו הממשלה מקציבה לעצמה זמן, מעמידה איוה אולטימטום עצמי, לוח ומניח לביטול תחולה של חוקים ישראליים על השטחים.

משה שחל (המערך) :
הייתם בממשלה ליכוד לאומי כאשר החוק הזה התקבל.

יורם ארידור (הליכוד) :
לא שמעת את ההשגות בכנסת הקודמת ובממשלה לת הליכוד הלאומי. גם כשהיינו בממשלה ליכוד לא-מי תבענו בכנסת החלת החוק הישראלי על השטחים.

משה שחל (המערך) :
לא עובתם בגלל זה את הממשלה.

יורם ארידור (הליכוד) :
לא עובנו בגלל זה את הממשלה. אבל אתה לא בא בטענות על כך שלא עובנו קודם את הממשלה, אתה בא בטענות על עמדתנו. עמדתנו לא השתנתה. עובנו את הממשלה כשצריך היה לעזוב אותה. כאשר החלטתם לעזוב את ארץ-ישראל, אנחנו עובנו את הממשלה.

שר-הבטחון מ. דיין :
אתה בטוח שאתה רוצה שדברים אלה יישארו בפרוטוקול, שאנחנו החלטנו לעזוב את ארץ-ישראל ?

יורם ארידור (הליכוד) :
הייתי מציע למחוק את דברי מן הפרוטוקול, אדוני נר שר הבטחון, אם אדוני ימחק אותם ממדיניותו. ציינתי, כל חוק הוא בלתי-מוגבל בזמן. אבל חוק זה הוא מעין אולטימטום עצמי. הממשלה על-ידי מדיניותה, שהחוק הזה מסמל אותה, מודיעה קבל עולם שהיא מזמינה לחצים, היא מוכנה להיכנע לחצים, היא מזמינה אולטימטומים ומזמינה תאריכים. אבל את התאריכים לא היא קובעת, את התאריכים היא מקבלת ממנו שמכוח בפועל כמחליט על המדיניות הישראלית, הלא הוא שר החוץ של ארצות-הברית.

ארי אנקוריון (המערך) :
אתה מזלזל באינטליגנציה של חברי הכנסת.

יורם ארידור (הליכוד) :
אני אינני מזלזל באינטליגנציה של חברי הכנסת. אבל לא התייחסתי דווקא אליך, חבר-הכנסת אנקוריון. אני רוצה להדגיש עוד נקודה משפטית לגבי ההצעה להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה). הממשלה נוהגת מנהג משונה מאוד כשהיא מתחילה לחקוק באמצעות תקנות לשעת-חירום גם במקום שאפשר להביא הצעת חוק לכנסת. תקנות לשעת חירום אינן סגולה לחקיקה, זו סגולה לחקיקה דחופה, כאשר אי-אפשר לכנס את הכנסת. אינני מבין מדוע, למשל, הוכויות המשפטיות של חיילים לדחיית חובות המוטלות עליהם, חובות אזרחיות, מדוע את הוכויות האלה צריך לקבוע באמצעות תקנות לשעת חירום ? הכנסת קיימת ; מדוע אי-אפשר להגיש לכנסת הצעת חוק בנושא זה ?

אותו דבר אני אומר גם לגבי הצעת החוק להארכת תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה). הצעת

השלישית. היא יוצאת מניתוקה הודות להחלטה של ממשלת ישראל. עלי לציין את העובדה הזאת בצער, בדאגה.

יצחק בן-אהרן (המערך) :
מגייע ישר-כוח.

יורם ארידור (הליכוד) :
אינני חושב ששר הבטחון מאושר מיישר-כוח ממך.

שר-הבריאות ו. שם-טוב :
אתם בעד הפרדת כוחות.

יורם ארידור (הליכוד) :
היינו בעד הפרדת כוחות, אבל בתנאים אחרים, כפי שאתה ציינת.

עלינו לציין את העובדה הזאת בצער מתוך דאגה לעתיד מדיניות הממשלה, מתוך דאגה לעתיד חיילינו. עובדה כפולה היא שצה"ל עמד במלחמת ההתשה, והממשלה הובסה בשירות ההתשה.

החוק הזה שאנחנו באים לדון בו עכשיו, כפי שציין שר הבטחון, הוא חוק הקיים מאז מלחמת ששת-הימים. ועלי לציין כבר בפתיחת דברי, שהחוק הזה מקיים שיפוט ישראלי בצורה כלשהי לגבי השטחים הנמצאים בידי צה"ל.

אנחנו תובעים, ראשית כל, את החלת החוק הישראלי כולו על כל השטחים הנמצאים בידי צה"ל, את כל החוקים הנמצאים במשפט הישראלי. אין שום סיבה שחוק ישראל לא יחול בכל מקום שבו מוגן דגל מדינת ישראל.

אבל גם במסגרת המוגשת לנו היום על-ידי שר הבטחון, שהיום — אינו אירוויה — הוא מופיע ומגיש את החוק הזה בתור ממצא-מקום של שר המשפטים, גם במסגרת החוק הזה, שהארכתו מוצעת היום על-ידי שר הבטחון, מן הראוי לשים לב לנקודה משפטית חשובה. החוק קובע שיפוט מסוים, שאיננו מספק אותנו, אבל שיפוט מסוים באותם אזורים הנמצאים בידי הצבא. האזורים האלה מוגדרים בחוק, האזורים מוגדרים בתקנות שאליהן מתייחס החוק, והם כוללים כל אחד מהשטחים המוחזקים בידי צה"ל. ואם כי יש חוק שלפיו יכולה הממשלה להחלי את המשפט הישראלי בכל חלק מחלקי ישראל המשוחררים, אין שום חוק שמרשה לממשלה לבטל אינו שהיא תחולה משפטית של משפט ישראלי באיזה שהוא אזור הנמצא בידי צה"ל. איך אפשר, כאשר הממשלה מציעה חוק שמקנה זכויות לבית-משפט ישראלי באזורים הנמצאים בידי הצבא, לבוא ולהסיג את הצבא מאותם אזורים, בניגוד לחוק המוצע על-ידי הממשלה ? החלטת ממשלה, ואפילו החלטת כנסת, אינה יכולה לבטל חוק. החוק קובע שיש סמכויות משפטיות באזורים אלה. סמכויות אלה מוקנות למפקדים צבאיים ולבתי-משפט ישראליים בתוקף החוק. על סמך מה תישלגה הסמכות האלה ? על-פי איזו סמכות חוקית ? רק חוק יכול לבטל חוק. אני מציע למלא-מקום שר המשפטנים לענות בחשובותו על השאלה הזאת.

עלינו להדגיש שחוק זה יוצא מגדר הרגיל במובן נוסף. כל חוק רגיל בלתי-מוגבל בזמן. החוק הזה

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ארידור, ישעיהו, גרוסמן, בדר, שובל, ידיד) —

יוחנן בדר (הליכוד):

אם לא תעשי את זה, את תבגדי במסלגה שלך.

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת בדר, זו קריאת-ביניים?

חייקה גרוסמן (המערך):

חבר-הכנסת בדר, אני מבקשת לא לדבר על בגי-דות פה בבית, אתם מדברים בכיכרות ודי בזה, אנחנו מדברים על חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית). בחוק הזה טבוע סימן האר-עיות, ובצדק. אנו מאריכים אותו מדי שנה, אבל גם ברצון נבטלו עם בוא הסדר השלום.

אני יודעת שיש מצדדים בסיפוח והם מתחלקים בין אלה שרוצים בסיפוח וזחל ואלה שרוצים בסיפוח דוהר, והם אינם מאושרים כמוכן מחוק זה. הם היו רוצים להחיל את החוק הישראלי על השטחים, ונדמה להם שבזה הם פותרים את בעיית השטחים המוחזקים. מצפים אנו לכך שלא אנו נהיה ממונים על אורח החיים בשטחים המוחזקים, אלא האוכלוסיה עצמה המרוכזת — —

זלמן שובל (הליכוד):

מי ייצג אותה?

חייקה גרוסמן (המערך):

אני אגיע גם לזה, שב בשקט.

(קריאות באולם)

היו"ר י. ישעיהו:

רבתי ...

חייקה גרוסמן (המערך):

רבתי, אם אתם חושבים שרק אתם תדברו בשי-טה הזאת, אתם טועים. כדאי שבעוד מועד אתם תו-כרו זאת.

מנחם יריד (הליכוד):

לא צריך להתעצבן.

זלמן שובל (הליכוד):

איזה איום זה? מה זה, סולז'ניצין?

חייקה גרוסמן (המערך):

אנחנו מדברים על אוכלוסיה מרוכזת באופן מא-סיבי באזורים שונים של השטחים המוחזקים, וחוקה עלינו שנגיע להסכם שלום ואוכלוסיה זו תוכל לקבוע את סדרי חייה, את חוקיה ואת הממשל שהיא רוצה בו.

אם יש לקח ממלחמת יום-הכיפורים, הרי הוא זה שאנו בתהליך של הליכה מן הקפאון אל הדינא-מיות, מהשיגרה אל השינויים, מהסטאטוס-קוו אל היוזמה המתחדשת. לא יהיה משגה חמור יותר מאשר לראות במצב החדש, בהפרדת הכוחות עם מצרים, מצב של סטאטוס-קוו חדש. ההסדר הקיים בשטחים חייב לה-יות זמני, כיוון שהוא אבסורדי ובלתי-נורמאלי. זה משפט טריטוריאלי תחת ממשל צבאי ישראלי לאוכ-לוסיה ערבית מקומית; ומשפט ישראלי פרסונאלי לאוכ-

חוק זאת מתבססת על תקנות שהותקנו ב-6 באוקטובר. עכשיו הממשלה מציעה להאריך את התקנות האלה, בלא שום תיקון, תוך מתן סמכות מסויימת לשר שהתקין אותן, שר הבטחון, לצמצם את התקנות האלה. אני רוצה להבין: אם יש צורך בתיקון, מדוע לא מוצעים עכשיו התיקונים האלה? יש צורך בתיקונים בתקנות אלה מפני שהיום איננו במצב שהיינו בו ב-6 באוקטובר. לפי התקנות האלה, אם משתמשים בהן, אפשר להוציא צווים ללא פירסום ברשומות, צווים שהם צווים פרסונאליים, ללא הנמקה, אפשר למנוע כל עירעור על הצווים האלה, אפשר להשהות עירעורים אם הם מוגשים, מונעים הגשת עירעורים לבית-משפט, אפשר לפזר כל אסיפה בכל מקום אפשר לפזר כל עובד, אפשר לפנות בתים מדייריהם, אפשר לשלול טלפון מאנשים. אלו הן הסמכויות. בזמן שיש קרבות דרושות סמכויות אלה. אבל הרי הממשלה ושר הבטחון מדברים על כך שהשלום בפתח. צריך רק לפתוח את הדלת והשלום ייכנס. אם כך, מה היא המדיניות שב-אה לשקף סמכויות אלה? האם הממשלה איננה מא-מינה בהצהרות של שר הבטחון, שהמצרים פניהם לשלום? התאריך שמוצע לסוף תקפן של התקנות הוא 31 במאס. מה יקרה ב-31 במאס? בחצות לילה יבוא שלום? מדוע מאריכים את זה עד 31 במאס, מדוע לא מאריכים את התקנות האלה לאחר ה-31 במאס, מדוע בכלל מציעים להאריך תקנות אלה כפי שהן? הרי לפי תקנות אלה אפשר לחייב כל אדם פרטי לה-פר כל הסכם אזרחי שהוא חתום עליו. אינני חושב שצריך להגיש בצורה זאת תקנות אלה. היה די זמן מאז 6 באוקטובר לבדוק את התקנות האלה, לראות מה מהן צריך להשאיר לצרכי הבטחון — וצריך להשאיר חלק מהן לצרכי בטחון — ומה מהן צריך למחוק. היה גם די זמן להגיש הצעת חוק, אם הסמכויות אשר בתקנות אלה דרושות, היה די זמן להגיש הצעת חוק מסודרת בנושא זה.

אני מתנגד לצורה של חקיקה על-ידי תקנות, כא-שר הקואליציה לא רק מתערבת בסדרי חלוקת הו-יעדות של הכנסת, אלא גם שוללת ממנה את המעט שנשאר לה והוא עניין החקיקה. אני הייתי מזמין את שר הבטחון להשיב גם בנקודה הזאת.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גרוסמן, ואחריה לח-בר-הכנסת הלוי.

חייקה גרוסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה שאני אדבר בו — —

(שר-הבטחון מ. דיין קורא קריאת-ביניים)

היו"ר י. ישעיהו:

שר הבטחון, מדברת חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך):

אין דבר, אני נהנית מהוויכוח הזה.

היו"ר י. ישעיהו:

הוא לא גרשם בפרוטוקול.

חוברת ב', ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (גרסומן, ארבל-אלמוזלינו, הורביץ, לגדא, ישעיהו, בדר, קשת, ידיד, ג. כהן) —

— האמנם חושב אתה, חברי-הכנסת ארידור, את זה ברצינות? "כושלים מובסים", החזרה לתקופת האופנועים יכולה להיות תלולה מדי — אני אומרת שכדאי להיעזר בכל זאת לפני ההתדרדרות לשיטות שעברו מן העולם.

בן-ציון קשת (הליכוד) :

ובמה את מזהירה, חברת-הכנסת גרוסמן? באילו מחנות-הסגר?

(קריאה: להפגין ליד ככר הקרמלין. שם זה מותר, כנראה.)

חייקה גרוסמן (המערך) :

אני מזהירה מפני שיטות שהעולם למד את לקחן.

(קריאה: במעצרים בעין-חרוד?)

לא נאום מוצלח, מבריק או דראמאטי, אפילו לא הצהרות חסרות-אחריות של אלוף שפוט אמש מדוי והיום הן נהנה מחסינות פארלאמנטארית — לא אלה יצליחו לקבוע סגנון חדש כביכול במדינה, סגנון שהוא ישן וצורם ולא היה מוכר לאחרונה בבית הזה.

מנחם ידיד (הליכוד) :

עוד הרבה דברים נכונים תשמעי פה.

חייקה גרוסמן (המערך) :

לא אלה יכריעו. תדעו ותלמדו שלא אלה יכריעו בין דעות פוליטיות והשקפות עולם.

מנחם ידיד (הליכוד) :

נדבר אתכם בשפה אחרת.

חייקה גרוסמן (המערך) :

ואף לא ביחסים ובדיון על עתיד השטחים המוחזקים. יש נוהלים דמוקראטיים המחייבים את כולם. נוהלים אלה מפרידים במפורש את תחומי הצבא מהתחום האזרחי. ומי שעובר על נוהלים אלה, מי שמפרסם מי-דע צבאי, מפיץ האשמות על מפקדים אחרים — חבריו לנשק שאינם יכולים להתגונן — הרי הוא צריך לתת את הדיון.

נאולה כהן (הליכוד) :

ומי שמסכן את חבריו לנשק?

חייקה גרוסמן (המערך) :

עכשיו אני אמשך בקצרה על השטחים. רבותי חברי הכנסת, מי שאומר שלא צריך לחלק את ארץ-ישראל השלמה ואפשר להגיע לשלום בלי זה מטעה את העם ומוביל לאותו אלמנט של המחדל ההיסטורי —

מנחם ידיד (הליכוד) :

מה על רמת-הגולן?

חייקה גרוסמן (המערך) :

— שכל כולו הסתמכות על הכוח בלבד —

(קריאה: הרי כבר ויתרת ב-1957.)

לוסייה של מתנחלים יהודים או ליהודים בודדים המזדמנים לשטחים.

זהו חוק שהוא תוצאה של מצב מלחמה, ויש עדיין מצב מלחמה, ואף לא חבר כנסת אחד אמר דבר אחר בבית הזה.

ההתקפה של הליכוד על הממשלה על שכאילו לפי השמועה, שלחה נציגים לשיחות בלתי-רשמיות עם נציגים ירדניים איננה עושה עלי רושם. אם אין שיתוף כאלה, והממשלה הודיעה שאין, הרי צריך לעשות הכל כדי שהן תתייבנה.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :
מה יפרידו?

יגאל הורביץ (הליכוד) :
עם המלך או עם המפלגה המהפכנית?

חייקה גרוסמן (המערך) :
לי נדמה שהזעקה של הליכוד היא לא רק ביחס לאפשרות של הפרדת כוחות אלא גם ביחס לכל הסדר של תווזה ביהודה ובשומרון.

יושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך) :
מה יפרידו?

חיים לגדא (הליכוד) :
הקשיבי לחברה של סיעתך. היא שאלה אותך פעמיים: מה יפרידו?

(קריאה: מה אתם עוזר פה?)

אני חשבתי שנקבל תשובה לכך. זה לגיטימי לחלוטין.

(קריאה: בעניין זה הפירוד הוא לאומי.)

היו"ר י. ישעיהו :
רבותי, קריאת-ביניים רק לנואם וגם זאת צריכה להיות רק אחת. אני מבקש, לא קריאות-ביניים הדדיות בכנסת. זה לא כתוב בתקנון.

חייקה גרוסמן (המערך) :
רבותי, תרשו לי לומר דבר שהוא חצי פוליטי וחצי לא פוליטי. בזמן האחרון אנחנו עומדים בפני תופעות חדשות-ישנות במאבק הפוליטי.

יוחנן בדר (הליכוד) :
אולי אתם לא עומדים אלא בורחים.

חייקה גרוסמן (המערך) :
זה לא על חשבוני, אדוני היושב-ראש.

היו"ר י. ישעיהו :
זו לא שאלה של חשבון, זו שאלה של סדר. אני בעד סדר טוב.

חייקה גרוסמן (המערך) :
בדיוק בשאלה הזאת של סדר אני רוצה לדבר. אני רוצה להזהיר שהדרך עלולה להיות קצרה מכדי להיעצר. מהזעקות הקצובות בכיכרות העיר, זעקות כמו "הממשלה של נכנעים", "עוזבים את ארץ-ישראל"

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (גרסומן, ידיד, ישעיהו, הלוי) —

אינני מקשיבה אפילו, זה בלתי-אפשרי.

(קריאות באולם)

אני אקשיב לך כאשר תעמוד פה, ואתה לא תפריע כאשר מישהו אחר יעמוד וידבר פה, כפי שכל אחד מכם עומד ומדבר פה.

— ההסתמכות על הכוח בלבד, מחדל ההת-נשאות בבחינת "אנחנו ואפסנו עוד" ו"רק כך", ורק בנשק נכבשו לנו את המולדת — שאובים מאידיאולוגיה לא של תנועת העבודה, היוזלו בהסדרים פוליטיים, אי-התחשבות בזולת, לא יביאו לנו את השלום, אלא אם מישהו חושב שאפשר לעשות הסדר שלום עם עצמנו.

מנחם ידיד (הליכוד):

מי הפריע לכם 25 שנה לעשות שלום?

חייקה גרוסמן (המערך):

אני מדפדת בנתונים של בנק ישראל ואני רואה שם כך: סך ההשקעות בשטחים המוחזקים בנכסים קבועים גדל בשנת 1972 בקרוב ל-50%. אולם שיעור ההשקעה מכלל השימושים המקומיים מגיע עדיין ל-14% לערך בלבד. וכתוב בחוברת של בנק ישראל שזה פחות מאשר ברוב המדינות המתפתחות באזורנו, וכ- מחצית מהשיעור הקיים בישראל.

לפני שנה בדיון על אותו חוק דובר רבות על ריבוי המועסקים מן השטחים בישראל. דובר על תהליך של אדנות כלפי המועסקים מהשטחים במשק הישראלי. ושוב איעזר בנתונים של בנק ישראל. שיעור המועסקים בשטחים ירד ב-5% — לא בשנה האחרונה, מדובר על שנה קודמת —, וברצועת-עזה ובצפון סיני ירדה התעסוקה ב-11%, וזה במקביל לעלייה ניכרת במספר המועסקים מרצועת-עזה בישראל. זה אינו מצב שאפשר לומר עליו שהוא מצב טוב.

קו האשליות הפוליטיות שדובר בהן לפני שבוע הוא הסטאטוס-קו, ומטב שנקדם את פני המאורעות באופן יזום ואקטיבי. לפחות הליכוד לא יוכל או לה-אשים אותנו שנכנענו ללחצים. ידועה הם חיים על פלאנטה אחרת, ללא מעצמות, ללא שכנים, ללא או"ם, ללא רכישת נשק ותמיכה כלכלית. הם חיים בעולם רק עם ידידים שהם כולם כוכבי-לכת של התי-פיסות הפוליטיות של הליכוד. אני חושבת שזה חלום באספמיה וזה מרחיק אותנו מהגשמת החזון הציוני.

הכרענו בעניין הפרדת הכוחות באופן דמוקרטי וברוב מכריע ומרשים. גם בעניין המשך המשא-ומתן ומעבר מהפרדת הכוחות להפסקת הלוחמה עד להסדרי שלום כוללים נכריע באופן דמוקרטי וללא אימים. עד לבוא השלום יש מציאות של כורח. החוק הזה הוא מציאות של כורח, שגם אותה חייבים אנחנו לנצל כדי ליצור בסיס פוליטי לבריית עם העם השכן, עם האוכלוסיה הפלשתינאית. היה זה משגה, לפי דעתי, לא להרשות התארגנות פוליטית בשטחים המוחזקים, כאשר ההתארגנות הזאת לא היתה פוגעת בצרכי הב-טחון, כמובן. וכך השארנו, לצערי, חלל ריק להת-ארגנות אחרת, וזה חלל שהוא קורא לגנב להתארגנות בלתי-לגאלית, בלתי-לגאלית ואנטי-בטחונית ביחס ליש-ראל.

אני בעד מתן אפשרות להתארגנות פוליטית בשט-חים, ובלבד שלא תעמוד בניגוד לצרכי הבטחון של ישראל. הפלשתינאים צריכים וחייבים להיווכח כי רק השלום יתן אפשרות למימוש השאיפות הלאומיות שלהם. נדמה לנו שלאחרונה יש בקרב הערבים הפלש-תינאים סימני התפכחות מן ההזיה שהשאיפות הלא-ומיות שלהם יתגשמו על חורבות מדינת ישראל. הם חייבים לדעת שחוק החירום יכולים להחליף בחוק אחר, שבו יבחר העם הפלשתינאי עצמו, אם כחלק ממדינת ירדן, אם כפדרציה ואם בצורה של הגדרה עצמית, בכל צורה ובמעמד אחר, כאשר יהיה הסדר שלום.

אינני מאושרת מחקי חירום בכלל ומשטר של ממשל צבאי אינו דבר שאפשר לאחל לעם כלשהו. לכל עם מגיע לחיות לפי חוקי הדמוקרטיה וזכויות לא-ומיות ואזרחיות. אבל החוק הזה הוא טוב, כי הוא חוק חירום בלבד, שניתן לבטלו, והלואי שלא נצטרך להוציא את זמנו, עד 31 בדצמבר 1974. אם יהיה הסדר שלום, לתקנות החירום לא יהיה, כמובן, מקום והן לא תהיינה רלבאנטיות.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת הלוי, ואחריו לחבר-הכנסת נוף.

בנימין הלוי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבלי, הרשה לי, אדוני היושב-ראש, לברך אותך להיבחר מחדש לתפקיד הרם.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מודה לך.

בנימין הלוי (הליכוד):

אשר לעניין גופו, קודם כל אני רוצה להעיר בקשר לעיתוי המשפטי. שמענו מפי שר הבטחון, והדבר גם מסתבר מהחקיקה שהוא הסתמך עליה — חוק הב-חירות לכנסת, דחיית הבחירות לכנסת — שהיום הא-חרון לקבלת שתי הצעות החוק האלה על-ידי הכנסת בקריאה השנייה והשלישית הוא מחר. ב-29 בינואר שנה זו, מחר, יפוג תקפן של תקנות-שעת-חירום, של כל תקנות-שעת-חירום המוזכרות בשתי הצעות החוק האלה. יש ביניהן תקנות-שעת-חירום שמעניקות סמ-כויות לשעת-חירום, סמכויות נוספות להג"א, פיקוח על כלי שיט, תיקון פקודת בתי-הדואר, טלגראף אלחוט, פיקוח על מצריכים ושיירותים, אי-פירסום דו"חות שבועיים וחודשיים של בנק ישראל, ייצור חשמל והולכתו וצריכתו. יש בהם חוקים ושינויי חוקים ותיקוני חוקים בעלי חשיבות מרובה מאוד.

תקנות-שעת-חירום (סמכויות מיוחדות) בלבד, מ-6 באוקטובר, יום פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, ממלאות חוברת גדולה של קובץ תקנות בת 51 דפים. ואילו היינו רוצים בקריאה ראשונה לעבור על כל הסעיפים והחוקים הכלולים בחוברת הזאת של קובץ התקנות מס' 3065, לא היה מספיק הזמן לכל הנואמים פה. אלה הן, כפי שכבר נאמר, תקנות מלחמתיות ממש, הקובעות מגבלות על זכויות האזרח, זכויות הפרט, ונותנות תרופות שונות ושוללות תרופות אחרות, כל מה שנחזק בשעת מלחמה. זה קודקס מלחמתי שלם, ואם

— חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (הלוי) —

תהינה תקנות-שעת-חירום חדשות מחר, כל הסמכויות האלה לא יהיו קיימות. זה הצד המשפטי של הדבר.

עכשיו — לצד המדיני של הדברים. פה הייתי רוצה לייחד את הדיבור, באופן מיוחד, להצעת חוק להארכת חוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית). תקנות אלה, באופן שיטתי, מבדילות בין ישראל ובין השטחים. בהצעת החוק הכחולה יש הגי' דרה: "אזור" — "כל אחד מן השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל". אחר כך, כל אחד מן הסעיפים האלה מבדיל בין "ישראל" ו"האזור". "האזור" פירושו, שטח המוחזק על-ידי צה"ל. בית המשפט יכול לשפוט בנוגע לעבירה אדם שיצא מן "האזור" ונמצא "בישראל". בית המשפט ב"ישראל" יכול לתת סעד משפטי לבית-משפט ב"אזור". הקו העקרוני, בכל התקנות האלה, הוא ההבדל בין "ישראל" ו"השטחים", כאילו כבר ידענו מה זה ישראל ומה הם השטחים. ההנחה היא, כמובן, ש"ישראל" היא ישראל בגבולות שביתת-הנשק של 1949, אף-על-פי שבהסכמי שביתת-הנשק נאמר בפירוש שאלה אינם גבולות, אלא קווי שביתת-נשק בלבד.

כאשר נתקבלה פקודת שטח השיפוט והסמכויות על-ידי הכנסת הראשונה, בשנת תש"ח-1948, גם זאת בעת מלחמה, בעת מלחמת הקוממיות, עדיין לא ידע איש מה יהיו הגבולות של מדינת ישראל, כפי שגם היום איש אינו יודע מה הם הגבולות של מדינת ישראל. אז עוד פחות היה ידוע. אז נקבע העקרון, שהגבול של ריבונות המדינה הוא אותו השטח שבו יחול חוק המדינה. זה הושג בתור יסוד לכל החקיקה שלנו. לפיכך חוקק המחוקק הראשון את הפקודה הזאת ב-1948, ולפי חוק מדינת ישראל יחול "בכל חלק מארץ-ישראל אשר שר הבטחון הגדיר אותו במינשר כמוחזק על-ידי צה"ל". שר הבטחון הראשון, דוד בן-גוריון עליו השלום, בשם מדינת ישראל הוציא מינשרים על כל שטח מארץ-ישראל שהוחזק על-ידי צבא הגנה לישראל, לרבות ירושלים המערבית, יפו, רמלה וכל השטחים, בין שהם נכללו אי פעם במדינה שתוכננה על-ידי עצרת האומות המאוחדות ובין שלא נכללו. קנה-המידה היה: החוקת צבא הגנה לישראל. זו כוונת המחוקק הישראלי, ועל-ידי המינשרים האלה של שר הבטחון הראשון של המדינה יושם החוק הזה, ניתן לו חוקף מלא בחיים. כל חלק מארץ-ישראל שהוחזק על-ידי צה"ל הוטל עליו חוק מדינת ישראל, ובהו נבלע החבדל בין שטח מוחזק ובין שטח מדינת ישראל. ריבונות מדינת ישראל חלה מאז 1948 ואילך הלכה למעשה בכל שטח שרגלו של חייל צה"ל דורכת עליו ושוטלת בו.

כך היה הדבר בשנת 1948. הפקודה הזאת — פקודת שטח השיפוט והסמכויות תש"ח-1948 — לא בוטלה מעולם. וגם אחרי מלחמת ששת-הימים היה אפשר להפעיל אותה. אילו כבר בשנת 1948 היינו מצליחים לשחרר את העיר העתיקה של ירושלים, אין כל ספק שלפי החקיקה של 1948 היה החוק הישראלי, על-ידי החוקת צה"ל, חל אוטומאטית על העיר העתיקה. והוא הדין בנוגע לכל חלק אחר של ארץ-ישראל, לפי הפקודה הקודמת שנשארה בתקפה.

לא שלם, מכל מקום מקיף. דבר זה נעשה לפי פקודת סדרי השלטון והמשפט, המגבילה את התקנות לשלושה חודשים: שלושה חודשים מה-6 באוקטובר נגמר כבר ב-6 בינואר. באה דחיית הבחירות לכנסת, ועל ידי תהליך מסובך — שהוסבר במבוא להצעת החוק; אינני מערער על חישובים אלה — הוארך חוקף התקנות האלה עד מחר. אבל חובת המחוקק, כאשר הוא מעביר את תקנות-שעת-חירום תחת שבת הביקורת ונותן להן כוח של חוק של הכנסת, לעיין בתוכן הדברים האלה. הכנסת יכולה, כמובן, לשנות כל אחת מן ההוראות האלה, בעת הדיון הזה וגם בוועדה — על-ידי הוועדה המוסמכת — ובקריאה שנייה ובקריאה שלישית, לאור הסתייגויות והחלטות הוועדה שאליה יועבר העניין. צריך לדון ולהחליט, מה מתוך השינויים של החקיקה הרגילה יישאר במקומו ומה לא. לכל זה ניתנו 24 שעות, וזאת בעשה ששום ועדה חוקית אינה קיימת. הוועדה המסדרת עדיין לא הספיקה לבחור לא בוועדת החוק, חוק ומשפט ולא בוועדת החוץ והבטחון. הבנתי מדברי שר הבטחון שהוא מציע להעביר את הצעות החוק האלה לוועדת החוק, חוק ומשפט. זה איננו משנה. גם ועדה זו איננה קיימת. למחר נקבעה ישיבה נוספת של הוועדה המסדרת, על-מנת לבחור בוועדה זו אם תהיה שעת רצון. מחר היום האחרון. מחר הוועדה צריכה לעבור על כל החקיקה הזאת, שאיננה מצטמצמת בסעיפים של החוקרת הכחולה של הצעת החוק, אלא בכלל הסעיפים שהם מתייחסים אליהם. הוועדה צריכה לעבור על כל הסעיפים האלה ולהחזיר זאת לכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני בטוח, שתהליך חקיקתי כזה יעשה פלסטר את סמכות המחוקק. לא ייתכן שוועדה, שעדיין איננה קיימת, וגם אילו היתה קיימת, תדון במשך שעות מספר לגופו של עניין בחוקים אלה, אלא אם כן תיתן גושפנקה לחוק, מעין חותמת-גומי. זה מה שעכשיו מוצע לכנסת, למעשה.

אם הכנסת תקבל את שתי הצעות החוק האלה בקריאה ראשונה, תעביר אותן לוועדה שאיננה קיימת — אינני יודע אם בכלל חוקי להעביר לוועדה שכינם איננה קיימת, אבל נניח שאפשר להעביר לוועדה שצריכה להיבחר, שאולי יתבחר מחר — אם לא יהיה מחר אישור סופי של חוקים אלה, ייווצר חלל ריק. מחר יפוג תקופת של כל תקנות-שעת-חירום אלה. אני חושש מאוד, שההוצאה תהיה חקיקה רטוראטיבית. מחר שר הבטחון יצטרך להוציא תקנות-שעת-חירום חדשות, לפי אותו סעיף 9, לוותר על התקנות האלה שהוציא ב-6 באוקטובר ומחר יפוג תקופת, ולהוציא תקנות חדשות. ואז הכנסת תוכל לדון בשקט בתקנות שהשר יוציא מחר. אם לא יעשה זאת ואם הכנסת לא תעשה זאת מחר, אז תהיה סמכות בשטחים המוחזקים לכל העזרה המשפטית, לכל מה שמפורט בהצעת חוק אחת, וגם יתבטלו כל הסמכויות המיוחדות וכל התחיקה לשעת-חירום שהוקמה ב-6 באוקטובר, ביד באוקטובר וב-8 באוקטובר. אם שר הבטחון יבדוק את תקנות-שעת-חירום, שהוא עצמו חתם עליהן בימי מלחמת יום-הכיפורים, יראה שיש עוד צורך באישור והארכת חוקף של הרבה תקנות-שעת-חירום, שכולן יפוגו מחר. הצפוי לנו הוא באמת חלל ריק. החוקים האלה, תקנות-שעת-חירום, יתבטלו מאליהם, ואם לא

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (הלוי) —

על-ידי צבא הגנה לישראל, כאילו זהו הבדל מדיני קבוע ועמוק, שכל חלקי ארץ-ישראל שהם אמנם מוחזקים על-ידי צה"ל אינם "ישראל". וזאת לא היתה השקפתה בזמן מלחמת הקוממיות, ואין כל סיבה שזאת תהיה השקפתה אחרי מלחמת ששת-הימים.

כל הסיבה יכולה להיות שינוי ההשקפה המדינית. ההשקפה המדינית בזמן מלחמת הקוממיות היתה שאנחנו משחררים את ארץ-ישראל, שצה"ל משחרר את ארץ-ישראל, וגבולות צה"ל הם גבולות מדינת ישראל. עכשיו סטו מההשקפה הזאת, ואמרו: אנחנו אמנם שיחררנו, כפי ששר המשפטים אמר לפני שש שנים, את ארץ-ישראל, ובאמת אנחנו מחוקקים חוק שהממשלה יכולה להחלי את ריבונותנו, אבל הממשלה איננה משתמשת בסמכות זאת.

אני שואל: אם הכנסת יכולה להסמיך את הממשלה להחלי את משפט מדינת ישראל על כל חלק של ארץ-ישראל המוחזק על-ידי צה"ל, מנין יש לכך נסת הסמכות הזאת להסמיך את הממשלה לעשות זאת, אם לא מתוך הריבונות? עצם מעשה החקיקה של שנת 1967 שבו הכנסת, המחוקק הריבוני של המדינה, הסמיכה את הממשלה להשתמש בשיקול-דעתה להחלי את המשפט, ובזה את הריבונות, על כל שטח שהיא תמצא לנכון, משתמע ממנו שאחרי מלחמת ששת-הימים הייתה הכנסת משוכנעת, ולא רק משוכנעת אלא קבעה בחוק, שהיא בעלת הריבונות בכל שטח של ארץ-ישראל, ותלוי ברצונה של הממשלה להגשים את הריבונות הזאת או לא להגשים אותה. זאת השקפת המחוקק הישראלי. ואילו השקפת העולם החיצוני — כמעט של כל מדינות העולם, אינני יודע אם יש בכלל מדינה אחת בעולם כולו חוץ ממדינת ישראל שיש לה השקפה אחרת — מתאימה בדיוק לתקנות-שעת-חירום אלו, כי "ישראל" לחוד ו"השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל" לחוד, שהם אינם ישראל, אלא הם שטחים לא-ילנו, ולכן עלינו, בתור מסקנה ראשונה לפי הדין ולפי החוק כביכול, להחזיר אותם. לכן הלחץ המדיני הבינלאומי מוצא סימוכין על-ידי המחדל הזה של מדינת ישראל עצמה, שלא הגשימה את מעשה החקיקה הראשון, לא הגשימה את ריבונות מדינת ישראל בכל שטח, חוץ מיירושלים, ועל-ידי כך היא פותחת פתח לכל הטענות שאנחנו מחזיקים בשטחים זרים.

אני חושב שמבחינה מדינית זהו משגה קארינאלי שנעשה מדי שנה בשנה, מחליש את מעמדתנו בכל פורום בין-לאומי, ונותן טענות לאויב לדרוש את נסיגתנו, לא רק בכוח הנשק אלא מבחינת הדין הבינלאומי. לאמיתו של דבר, תמיד היתה השקפת מדינת ישראל שבגבולות ארץ-ישראל, המדינות שפלשו ב-1948 לגבולות של ארץ-ישראל הן פולשים זרים, המצרים, למשל, ברצועת-עזה — מצרים עצמה לא תבעה את הריבונות. היא ראתה שם רק שטח מוחזק של ארץ-ישראל, חלק מארץ-ישראל. אמנם ירדן היא שטיפחה את הגדה המערבית, אבל אנחנו בפיירוש לא היכרנו בזה ורוב מדינות ערב לא. הכירו בזה. זאת אומרת, בתוך ארץ-ישראל אין גבולות בין-לאומיים בלל וזהו שטח של ארץ-ישראל, שלפי החוק הישראלי המחוקק הישראלי הוא הקובע את סמכותו ואת שיפוטו בו. תקנות-שעת-חירום אלה מבדילות בין ישראל ובין

בא המחוקק ימים אחדים אחרי נצחון מלחמת ששת-הימים וחוקק תיקון לחוק אחר, למקודת סדרי השלטון והמשפט, וקבע ש"בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו" יחולו "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה". לכאורה, אותו דבר שכבר נקבע ב-1948. ההבדל הוא רק בזה שהפעם צריכה הממשלה בצו לקבוע כל שטח מחזק, בעוד שבשנת 1948 היה מספיק מיגושר כל שר הבטחון שאישר כי צה"ל מחזיק בשטח מסוים, כדי להפעיל את חוקי המדינה. הפעם הסמכויות הועברו משר הבטחון לממשלה כולה, ולא עצם החוקת צה"ל מספיקה, אלא דרושה החלטת הממשלה.

ובאמת, מיד אחרי שהחוק החדש נתקבל, הופעל החוק והוחל על ירושלים, ורק מכוח הפעלת החוק הזה אוחדה ירושלים וחוק מדינת ישראל חל על ירושלים. זה היה "צו מספר 1" לפי החוק הני. הכנסת ציפתה לכך שאחרי "צו מספר 1" יבוא צו מספר 2. אבל מאז שש שנים וחצי לא בא אחרי הצו הראשון כל צו שני. הדבר הוקפא כביכול.

כולנו זוכרים באיוו התרוממות רוח הציע שר המשפטים דאן, מר עקב שמשון שפירא, את חוק הריבונות על אותם השטחים של ארץ-ישראל שהממשלה תחלי את הריבונות עליהם. הוא אמר שהצעת החוק הזאת יוצאת מהנחה ש"צבא הגנה לישראל" (וזה רשום ב"דברי הכנסת" כרך 49, עמוד 2420, שהם אני מצטט) "שיחרר מעול זרים חלקים ניכרים מארץ-ישראל... התפיסה המשפטית של מדינת ישראל, שהיתה מאז ומתמיד תפיסה אורגנית המותאמת לעובדות המדיניות הממשיות, היתה מושתתת על העקרון, שהמשפט, השיפוט והמינהל של המדינה חלים על חלקי ארץ-ישראל המצויים בריבונותה של המדינה הלכה למעשה. דעת הממשלה היא — ובזאת עולה השקפתה בקנה אחד עם החוק הבינלאומי — שבנוסף על שליטת צה"ל נחוץ מעשה ריבונות מובהק מצד המדינה כדי שיהא המשפט הישראלי חל על שטח כזה. מבחינה מעשית ומדינית כאחד אין מעשה ריבונות כזה יכול להיעשות בלי מספר תנאים מוקדמים, אם רוצים לשקוד על שלמות המעשה ויעילותו. אי לזאת ראתה הממשלה צורך להציע לכנסת שתחוקק את החוק שאני מביא, הקובע כי המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה יחולו בכל שטח מארץ-ישראל אשר הממשלה תקבע בצו. אם תקבל הכנסת את החוק, כפי שמקווה הממשלה, תהא הממשלה מוסמכת לקבוע בצווים, מזמן לזמן, מה הם השטחים שעליהם יחולו המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה."

זה העקרון: הממשלה תקבע מזמן לזמן מה הם השטחים של ארץ-ישראל שבהם יחול המשפט הישראלי, ובזה יהיו מיותרות כל תקנות-שעת-חירום, וכל הסמכויות האלה מאליהן יחולו מכוח החוק הישראלי.

אני חושב שהמחדל המדיני הקדמון של הממשלה הוא שאחרי הצו הראשון של תחולת המשפט הישראלי על ירושלים לא בא צו מספר 2 וצו מספר 3, והדברים נשארו גם הם בבחינת חלל ריק ובבחינת תקנות-שעת-חירום, המוארכות מדי שנה בשנה באופן זמני לשנה נוספת. כי על-ידי כך, כפי שקראתי מתקנות-שעת-חירום בתחילת דברי, אנחנו קובעים ומשגים את ההבדל בין "ישראל" ו"השטחים המוחזקים

חוברת ב' ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (הלוי, ישעיהו, נוף, דיין) —

הבית הצעת חוק שצורתה היא זמנית. והזמניות הזאת בצורה — תכנה הוא קביעות: קביעות בהכרת הממשלה כי ישראל היא פולשת; קביעות בהכרת הממשלה כי ישראל היא כובשת; קביעות בכך כי אנו עומדים, אדוני שר הבטחון, ככובשים בשילה, בבית-אל, בע-נתות ובגלגל.

מי שמכיר בהיותנו כובשים כמוהו כמי שמכיר בזכותם של הנכבשים לפעול נגד משטר הכיבוש. ומי שמשאיר את כל הספקות בעניין המשך הימצאותנו בשטחים האלה מזמין חסימה, העדר שיתוף-פעולה, לתץ בין-לאומי ותקיפות של אויב.

אדוני היושב-ראש, ההצעה הזאת מוגשת לראשונה אחרי מלחמת יום-הכיפורים. ויותר מאי פעם צריך כי נשוב ונבדוק דרכים ומוסכמות בסוגיה העדינה וה- מסובכת של ערביי ארץ-ישראל.

בעקבות המלחמה הזאת בולטות שתי עובדות. הראשונה היא כי במשך 19 ימי הקרבות, כאשר מרבית הגברים בחזיתות והמדינה כולה מכוונים אל קווי ההיקף שלה, בתוך הארץ המשיכו ערביי ארץ-ישראל ככלל, משני עבריו של הקו הירוק, בחיים שקטים ונורמאליים, בבקוף למסיבות. גם בתקופה הזאת לא נתגבשה לערביי ארץ-ישראל מנהיגות כללית מוכרת. והעובדה השנייה היא כי בעקבות תוצאות המלחמה ובעקבות המגעים המדיניים שאחריה הרי לעניין הזהות נפרץ פתח ברור בין שלוש עמודות, שהפכו עכשיו לכלים שלובים: העמודה של ערביי המדינות השכנות, העמודה של ערביי השטחים ועמודת הערבים שבתחום הקו הירוק.

עכשיו, לא ערב המלחמה ולא במהלכה; עכשיו, בעת הנסיגה הישראלית וטיפולו הידיעות על עויבתנו את יהודה ושומרון — עכשיו חלה הקשחה של תושבי השטחים האלה, של יהודה ושומרון ושל יושבי עכו ונצרת בחיפוש אחר אליבי וקשר עם אירגוני החבלה כעירובות לאפשרות שיבתם של האירגונים האלה לשט- חים שממשלת ישראל מתכוונת, אם היא מתכוונת, לפנות.

המסקנה ההכרחית היא כי עמדת הממשלה היא שתקבע את כיוון הורמה בכלים השלובים האלה, אם תהיה זו זרימה מה"פתח-לנד" לנצרת או בכיוון ההפוך. וממש בימים אלה, כאשר ה"לה מונד" וה"ניו-יורק טיימס" מודיעים לנו על תכניות נסיגה מפורטות מיהודה ומשומרון; כאשר הממשלה אמנם מתייחסת, אבל עמיתך סגן ראש הממשלה מבשר על אפשרות של הפרדת כוחות בגבול הירדן — אני חושב שתהא זו זכותו של הבית, בשם הציבור, לדעת האם מדינת ישראל הופכת ליחידה אחת אורגנית משולבת, או האם ממשלת ישראל מתכוונת לסגת מטול-כרם, משכם, מענתות ומשילה. שכן אתה, אדוני שר הבטחון, הודעת לבית בפעם הקודמת כי יש התפרקות גם מן התורה שבעל-פה בעניין זה.

שר-הבטחון מ. דיין:
מה הודעת?

עקיבא נוף (הליכוד):

אתה הודעת, בתשובה לבקשתו של חבר-הכנסת בגין, כי גם עניין התורה שבעל-פה של המערך זה דבר שכבר עבר-זמנו.

כל יתר שטחי ארץ-ישראל. זהו המחלף והמשגה הח- מור ביותר בכל התקנות.

כבר נזכר שעל-ידי "הפרדת הכוחות" שהסכמנו לה בנוגע למצרים, שאינה אלא נסיגה, נפתח פתח ל"הפרדת כוחות" נוספת, הפרדת כוחות במרכאות, בל- שון סגן נהור. כל אחד מבין ש"הפרדת כוחות" זו באופן ממשי נסיגה של צה"ל. במה אנחנו עוסקים פה? בשטחים המוחזקים על-ידי צה"ל, ביניהם, למשל, גוש-עציון, ביניהם קריית-ארבע, בקעת-הירדן, פית- חת-רפיח, רמת-הגולן. כל אלה הם שטחים שבאופן משפטי מוגדרים בהצעת חוק זו כ"שטחים המוחזקים על-ידי צה"ל". ואם קיסינג'ר כבר נסע לדמשק כדי לנהל משא-ומתן, בינתיים בשמו, על "הפרדת כוחות" בחזית הצפונית, משמע שהוא מכין ומכשיר את הקר- קע למשא-ומתן בין ממשלת ישראל וממשלות אחרות — אם תואיל ממשלת סוריה בכלל להשתתף במשא- ומתן — על "הפרדת כוחות" בין ישראל וסוריה, זאת אומרת נסיגה ישראלית משטחים שיכולים להקיף חלק מרמת-הגולן.

לכן הדבר הוא עכשיו כל כך אקטואלי, שישוּבי רמת-הגולן והזיקו את הכנסת שלא ייעשה דבר כזה, שלא תהיה הפרדת כוחות בגבול הסורי על חשבון ההתיישבות, התיישבות הקבע שנוסדה על-ידי מדינת ישראל. את הדבר הזה אפשר היה להבטיח אילו הכ- נסת במקום לתת תוקף לתקנות-שעת-חירום עד 31 בדצמבר 1974 היתה, למשל, מקבלת הצעת חוק משפט מדינת ישראל יחול על רמת-הגולן, יחול על השטחים המיושבים בעמק-הירדן, בבקעת-הירדן, בכל השטחים שנמצאים עכשיו בסכנה מחודשת של משא-ומתן ל"הפ- רדת כוחות".

אינני רוצה להרחיב את הדיבור על שמועות בנוגע ל"הפרדת כוחות" ביחס לירדן, אבל ברור שזה מאיים במישרין על יושבי בקעת-הירדן. יש כמובן בית הזה — וכבר שמענו, נדמה לי, מפי היוזמת הנכ- בדה הקודמת רגומים — יש בבית הזה חברי כנסת, שהם בעד נסיגה גם מחלקים של יהודה ושומרון, בעד "הפרדת כוחות", גם בעד משא-ומתן עם ירדן, משמע נסיגת צה"ל גם מן הירדן. אני מקווה שהממשלה לא תגיע למשא-ומתן כזה. אבל משא-ומתן בנוגע לגבול הצפוני צפוי לנו והחשש, שבין היום ובין התחלת המשא-ומתן-יפרידו רק שבועות מספר, הוא ממשי מאוד.

ולכן הדבר האקטואלי ביותר הוא לשים לב לכך שממשלת ישראל לא תסכים, במישרין או בעקיפין, לסגת מרמת-הגולן או מחלק ממנה, וכמובן לא מחל- קים אחרים של ארץ-ישראל.

החקיקה הזאת היא הזדמנות להביע את החששות האלה ולהוהיר שדעת הציבור בבית הזה ובארץ הזאת אינה תומכת בנסיגה מארץ-ישראל או מכל חלק של ארץ-ישראל, לרבות שטחים כמו רמת-הגולן.

הד"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת נוף, ואחריו לחבר- הכנסת יזאד.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשנה השבי- עית לאחר מלחמת ששת-הימים עדיין מובאת לפני

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיטוט בעבירות ועזרה משפטית) (דין, נוף, נסים, ארבלי-אלמוזלינו) —

ישראל, והפרכת כל פועל ערבי, כל בעל-מלאכה וסוחר לאינטרסאנט אישי בקשר בינו ובין המדינה.

רק לפני שש שנים התייצבה לפני השלטונות המוסמכים משלחת של העיר בית-לחם וביקשה, על יסוד אינטרס זה: "החילו את החוק הישראלי עלינו". היום פרנסי שכס מכתבים, או דורשים להכתוב, מי ואיפה יתנחל, כי הם שמעו את דברי שר החוץ ואת דברי שר האוצר על היות שטחים אלה כבושים.

ובצד הפעילות המעשית בשדה — פעילות מדי-נית, איך קורה הדבר שבכל המגעים הנוכחיים אומרים הערבים גלויות ומפורשות: בפיתת כל הסדר מונחת פצצת הזמן הקרויה "הזכויות הלגיטימיות של ערביי פלסטין", ואתם אינכם לוחצים לדעת, קבל העולם כולו ודעת קהלו, מה פירוש הדבר? האם זהו הנוסח המעודן יותר, המתוחכם יותר, של דברי שוקיירי? הנוסחה היתה חריפה, מרתיעה, ובכדי לסבר את האוזן, כדי לכבוש את אהדת השמאלנים, כדי לאפשר ל"היומאים" ול"זוברים" את הכסות הדקיקה של רמייה ואחיות עיניים הומצאה עכשיו הנוסחה של "הזכויות הלגיטימיות של ערביי פלסטין", או בנוסח אחר, "המדינה הדמוקרטית, החילונית, המתקדמת, הרב-לאומית, הסובלנית הפלשתינית". דמוקראטיה כמו מי, כמו סוריה? חילונית כמו סעודיה? מתקדמת כמו תימן? סובלנית כמו לוב? או כמו של צולי-רא-שיהם של בחורי ישיבת חברון? הרי גם בעולם זה של טירוף יש אמיתות מסוימות, שכאשר מציגים אותן, יוצרים אותה דעת-קהל שבשלה, בשל אותה דעת-קהל, היתם מוכנים לצאת למלחמה באופן שייצאתם, לא בפעולת מנע, אלא אחרי התקפה, כדי לזכות באותה דעת-קהל. והתוצאות והקרבתנות בשל כך ידועים.

והרי האמנה הפלשתינית עודנה בתוקף אצל איר-גוני החבלה. הם לא התנערו מאותה הנחה, שיהודים הרשאים לגור כאן הם רק היהודים שבאו לפני 1917. כמה מחברי הממשלה נמצאים ביניהם? כמה חברי כנ"ס נמצאים ביניהם?

רבותי, חברי המערך, אקם הצלחתם במדיניותכם להביא לכך שהדיון היום הוא, בפועל, בין חוסיין מכאן לעראפאת וחבש מכאן. ואנחנו עם כל צבא ההתנהגות לישראל, עם ישיבתנו בשטח, עם הצדק הבסיסי שלנו — כולנו מחוץ למשחק, בשלב של "מנה מנה".

בימים אלה, בעקבות קסינג'ר, אתם שואלים: מה האלטרנטיבה? האלטרנטיבה שאנו מציעים היא הפרכת לגורם על-ידי הבהרה חד-משמעית בשדה ובמדיניות: אנחנו נשארים. יצירת עובדות קבע, תח"ל תהיה הישראלית; והכלי ישנו — חוק לתקוף מקודת סדרי השלטון והמקטט, החוק שהזכיר חברי-הכנסת הלוי; החוק שהוקקתם ביוני 1967, האומר: "המשפט השיטוט והמינהלה של המדינה יתולו בכל שטח של ארץ-ישראל שהממשלה קבעה בצו". החוק קיים. צריך להתקין את הצו.

שילוב כלכלי ואזרחי; התנחלות אורחית; יישוב הפליטים — ואז תהיה זו ישראל אחת דמוקראטית באמת, סובלנית בפועל, פלוראליסטית למעשה. כאשר יהיה ברור לערביי ארץ-ישראל שהחלטתנו נחושה להי-שאר כאן, תבוא השלמה עם קיומנו, ובעקבות ההשלמה יבוא השלום.

שרי-הכטחון מ. דיין:
לא נכון.

עקיבא נוף (הליכוד):
אני שמח שאתה מכחיש זאת.

שרי-הכטחון מ. דיין:
אתה לא צריך לשמות. אתה צריך לקרוא את הפרוטוקול.

עקיבא נוף (הליכוד):
הפרוטוקול היה ברור. אבל אם אתה מכחיש זאת, אני שמח על כך.

שרי-הכטחון מ. דיין:
לא, אינני מכחיש. אתה צריך לומר דברים נכונים.

עקיבא נוף (הליכוד):
אדוני, אני מוכן שנבדוק יחד את הפרוטוקול. זו היתה ההתרשמות שלי.

שרי-הכטחון מ. דיין:
זה לא עניין של התרשמות, אלא של פרוטוקול.

עקיבא נוף (הליכוד):
בבקשה, גם פרוטוקול ניתן לקריאה. זו היתה הת-רשמותי. אם אתה אומר אחרת, אני שמח על כך.

משה נסים (הליכוד):
לגבי סיני משמעות דבריו היא שלא ניתן לעמוד עוד בתורה שבעל-פה.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):
זה דבר אחר.

שרי-הכטחון מ. דיין:
יש פרוטוקול, וכשמצטטים דברי חבר כנסת צריך לבדוק קודם ולדייק, ולא לומר דברים לא נכונים. זה לא קשה.

עקיבא נוף (הליכוד):
בהודמנות הקרובה אביא לך את הציטוט כלשונו. ועוד זאת: ממש עכשיו, על-ידי פעולתנו או מחדלנו, תיקבע משמעותו של מושג שהוצא עכשיו מן הכפור, המושג של "הזכויות הלגיטימיות של ערביי פלסטין". עניין זה צריך לחקוף בפעולת צבת שלובה: בפעילות בשדה — לעשות בקצב מואץ מה שלא נעשה בקצב מספיק בשש השנים, פעילות בתנופה לשיקום הפליטים הערביים המצויים בארץ. אחרי ששיקום ערי התעלה הופך ל"הישג ישראלי", האם יש עוד משהו בבית הזה המניח ששיקום ערביי ארץ-ישראל אינו צריך להיות הישג של מדינת ישראל? ריפוי הפצע הפעור הזה, שהושאר ככוונה על-ידי מדינות ערב, הוא האינטרס שלנו. ברור שהאינטרס שלנו הוא לעשות הכל לשיקום ערבים אלה:

התנחלות שיש עמה שילוב וערוב זה בצד זה בחיי יצירה ושלום של ערבים הממשיכים את חייהם במלוא הזכויות האזרחיות והיהודים השבים למולדתם ובונים בה חברה ומשטר לרווחת כל יושביה.

יתר שילוב של יושבי יהודה ושומרון בכלכלת

חבורת ב', ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיטוט בעבירות ועזרה משפטית) (נוף, ישעיהו, זיאד) —

שאישרה ב־12 באוגוסט 1949 ב־ז'נבה ? בראשית תקופת הכיבוש פורסם מינשר מס' 3 שהכיל צו בדבר הוראות בטחון. סעיף 35 של צו זה קבע את הדברים הבאים: "בית-משפט צבאי ומינהלת בית-משפט צבאי יקימו את הוראות אמנת ז'נבה מיום 12 באוגוסט 1949 בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה בכל הקשור בהליכים משפטיים, ובמקום שיש סתירה בין צו זה לבין האמנה, הוראות האמנה עדיפות". אבל בשלב נוסף, בצו מס' 144 של מפקדת כוחות צה"ל באזור הגדה המערבית שפורסם ב־29 בדצמבר 1967, בוטל סעיף זה כליל ומאז אין בתי-המשפט הצבאיים מקבלים שום טענות להגנת אזרחים המסתמכות על אמנת ז'נבה.

סעיף 31 לאמנה קובע: "אין להשתמש בשום לחץ, לא נפשי ולא גופני, נגד מוגנים, בעיקר לשם השגת ידיעות מהם או מצד שלישי". אבל בתי-הסוהר והמעצר התמלאו סיפורים אין ספור על עינויים, והיו מקרים של עינויים עד מוות. הרבה אסירים ועצורים מציין לקרבות של נכות גופנית או נפשית כתוצאה מעינויים אלה. המקרה האחרון של מות פאריד טשטוש, הסטודנט משכם, בבית-המעצר ביולי שנה שעברה הוא אשמה כבדה נגד שלטונות הכיבוש.

סעיף 50 של האמנה קובע: "אין להטיל על התושבים שום עונש קבוצתי, בכסף או בצורה אחרת, בגלל מעשיהם של יחידים, אשר אין לראות את התורשים אחראים להם באופן קבוצתי". אבל הענישה הסביבתית הקולקטיבית היתה כל הזמן חלק בלתי-נפרד מהחיים היומיומיים בשטחים הכבושים. רשימת הענישות האלה ארוכה מאוד — כארכו של ליל הכיבוש.

סעיף 53 לאמנה קובע: "אסור למעצמה הכובשת להחרים נכסי מקרקעין או להשמיד נכסי מיטלטלין השייכים ליחיד, לרבים או למדינה". אך שלטונות הכיבוש התעלמו מהוראות סעיף זה של האמנה וציוו על הפקעת אדמות, סגירתן בפני בעליהן, אם ברצונם עזה ובאזור רפיה, אם באזור לטרון, אם באזור חברון ויבית-לחם ואם באזור שכם ובקעת הירדן, והכל למטרת התיישבות יצרית עובדות מוגמרות. בניגוד להוראות סעיף זה נהרסו אלפי בתים ברצועת עזה, בגדה המערבית ובברמת-הגולן, ויש האומדים את מספר הבתים שנהרסו ביותר משבעה-עשר אלף.

סעיף 49 של האמנה קובע: "העברת כפייה של מוגנים יחידים או המונים וכן גירושם של מוגנים אסורים, ויהיה המניע אשר יהיה". בניגוד לסעיף זה גורשו תושבים שלווים כדי להגשים את העקרון המ-קודש על-ידי שלטונות הכיבוש: "מקסימום שטח, עם מינימום אוכלוסיה". כיוון שמאות אלפים גורשו מהשטחים הכבושים במשך שנות הכיבוש הפכו חלק גדול מהם לפליטים וזו הפעם השנייה בחייהם. הגירוש האלה משמשים אמצעי של טרור נגד-מנהיגים פאטריוטיים ועממיים. גורשו מנהיגים, אנשי ציבור, סטודנטים, אנשי אינטליגנציה ומנהיגי פועלים. אלפי עצורים ושו-פוטרים גורשו ממולדתם עם תום מעצורם, דרך המדבר, עם כל הסיכונים לחייהם. הדוגמה המובהקת האחרונה היתה גירושם של שמונת המנהיגים הפאטריוטיים ב־10 באוקטובר 1973. מעולת גירוש זו היא חוליה בשרשרת ארוכה של גירושים. התגובה היתה תנועת מחאה עממית רחבה נגד הכיבוש אשר הקיפה את כל הערים והכפרים בשטחים הכבושים.

אדוני שר הבטחון, שאלת את אחד מחברינו, מהי ההצעה הקונקרטית של חברינו ברגע זה, להעביר את הצעת החוק לוועדה או לא ?

(שר-הבטחון מ. דיין קורא קריאת-ביניים)

זו תמיד השיטה, להביא אותנו לנקודה מסוימת ולשאל: מה עכשיו ? אנחנו מדברים על הקו כולו, לא על מה שצריך לעשות ברגע מסוים, במצוקה שאליה הובלתם את העם, אלא על הקו במשכויותו. אני יודע שמחר בערב פוקע תקפן של תקנות-החירום ואין חוק במקומו. הצעתי היא כי במקום תקנות-החירום הזמניות תתקינו צו על-פי החוק הקיים שחוקק על-ידי הכנסת.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זיאד, ואחריו לחבר-הכנסת האוזנר.

תופיק זיאד (הרשימה הקומוניסטית החדשה) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בהתאם למסורת בבית הזה אני מברך את חבר-הכנסת נוף שדיבר לפני. אני מאחל לו מקרב לב שיושפע לטובה בהשפיותו ובעבודתו מהירות החדשה הנושבת באוזנו. חבר-הכנסת נוף, כפי שזודע כל, הוא גם אמן מלחין. זו עובדה המשמחת אותי. ואני מאחל לו שישקיע מיטב כוחו לטובת ההבנה והשלום הצודק ואחוות העמים יחד עם אמנים ערבים בארץ.

אדוני היושב-ראש, החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיטוט בעבירות ועזרה משפטית), המוגש להארכה מידי שנה בשנה מאז 1967 הוא חלק ממערכת החקיקה והצעדים המשפטיים והאדמיניסטרטיביים המ-כוונים לקיים את משטר הכיבוש בשטחים הערביים שנכבשו ביוני 1967 ולעזור להנצחתו. הגשת הסעד המשפטי, שמדובר עליו בחוק, במסגרת בתי-הדין הצבאיים בשטחים הכבושים, לא נועדה לקיים שלטון החוק והחיים התקינים, אלא לבצע מדיניות דיכוי ושלילת זכויות מאוכלוסי השטחים הכבושים גם בצורות משפטיות כביכול.

אנו הקומוניסטים, מתוך התנגדותנו לכיבוש ולפ-עולות שלטונות הכיבוש המכוונים להתמיד בו ובכך לחבל במאמצי השלום, ומתוך שאיפה לשים קץ למש-טר הכיבוש לטובת השלום הצודק ויחסי השכנות הטו-בים בין שני העמים, התנגדנו לחוק המוצע בעבר ואנו מתנגדים לו גם כיום למציעים להחזיר אותו לממשלה. כנסת נכבדה, שלטונות הכיבוש הישראליים ונציגי ממשלת ישראל מדברים גבוהה על חוק, סדר ומשפט בשטחים הכבושים. אך כל מערכת השיטוט הצבאי וכל התחיקה הקשורה בשטחים הכבושים יעד אחד ומטרה אחת להם — לקיים משטר דיכוי ולשלול את זכויות העם הערבי הפלשתינאי בשטחים הכבושים לחיות חיים חפשיים במולדתו ולבנות אותה כרצונו.

רבות שמענו מפי דוברי הממשלה בימים שלאחר מלחמת אוקטובר על אמנת ז'נבה. אנחנו בעד כיבוד אמנת ז'נבה על-ידי כל צד. אך אנחנו נהנה ממשלת ישראל בשטחים הכבושים ואיך קיימה את הוראות אמנת ז'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה, אמנה

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תקופה של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיטוט בעבירות ועזרה משפטית) (נוף, ישעיהו, האוזנר) —

שזה פותח פתח ללחצים מדיניים להחזרת השטחים וכי צריכים היו לנהוג בכל השטחים, לפחות ביהודה ושומרון, כמו שנהגו בירושלים, לפי צו מס' 1 שהוציא כיר-כאן. ואפשר היה לחשוב שלגבי ירושלים, מכיוון שקמנו ועשינו מעשה, כבר אין לחצים ואין עוד תכנון עות וכל העולם — מכיוון שאנחנו כאן בכנסת החלנו את שיפוטה של מדינת ישראל על ירושלים — כבר השלים עם זה ושוב אין לו טענות כלפינו. והרי ההיפך הוא הנכון: הלחצים בעניין ירושלים הם מן הכבדים ביותר, אף-על-פי שבצדק עשינו מה שעשינו בעניין זה.

מובטחני שיש צורך בתקנות אלה, ולא שמענו על איזה שימוש דראקוני או שימוש לרעה, כפי שתיאר כאן חבר-הכנסת ארידור את הברבים האיומים והנוראים שהממשלה יכולה לעשות עליהם התקנות הללו. אבל בוודאי צריך לבדוק אם כל הסמכויות האלה אכן דרושות, משום שרבות מהן מרחיקות לכת, וכבר נאמר בדברי ההסבר עצמם לגבי סדרה של תקנות שהשר יבדוק באיזו מידה הן נחוצות. אני אציע שגם הוועדה, שאליה יועברו התקנות לאישור, תבדוק אם יש צורך, אפילו עד 31 במאס, בכל המערכת הסוכה והגדולה הזאת שהיתה באמת הכרחית בתקופת ההלחמה, אך אולי בתקופה הנוכחית כבר איננה הכרחית.

אבל הייתי רוצה, אדוני היושב-ראש, להשיח מעל דוכן זה דאגה חמורה, שלא לומר תדהמה, על דברים שנאמרו לאחרונה בהקשר בטחוני — והרי בענייני בטחון אנו עוסקים — מפי אחד המפקדים המהוללים של צה"ל, חבר-הכנסת אריאל שרון, בראיון שנת-פרסם ביום השישי האחרון. לא אגע במלחמת הגנ"ר ראלים, שאובי המדינה כבר מחככים ידיהם בשמחה עליה ושהוא עצמו הודיע ברבים שאינו רוצה עוד להזדקק לה. אבל דאגתי החמורה נוגעת לתפיסתו בעניין המשמעת הצבאית, שבצה"ל עלתה לדרגה עליונה מתוך הכרה ואמונה, ואילו בדבריו יש בהם כדי לערער אותה. הוא אומר — ואני מצטט את דבריו: "קודם אגיד לך את האני מאמין שלי בנושא הזה. לכל פקודה שאני מקבל אני מתייחס לפי שלושה ערכים: הערך הראשון והעליון הוא טובת המדינה. המדינה — זה הדבר העליון. הערך השני — חובה לכפופים לי. והערך השלישי — החובה לממונים עלי. את הסדר הזה לא הייתי משנה בשום אופן. ההכרח להחליט בין החובה לכפופים לבין החובה לממונים קיים רק כאשר יש התנגשות חריפה בין שתי החובות."

אדוני היושב-ראש, אלוף בצה"ל מנחיל מורשה לאחר גמר שירות רב-הילה, ואני מניח שאיננו דורש את הזכות הזאת של סיווג פקודות רק לעצמו אלא הוא מוכן להעניק אותה גם למפקדים אחרים שאולי אינם בעלי מסורת ארוכה ומהוללת כמוהו. בראש וראש שונה אכיר שאימיליו פקודה בצה"ל, פרט להם תייגות אחת, הוא בגדר עבייה על החוק, עבירה מפו-רשת, ורק במקרה אחד — ועל זה ייטיב חברו לסיעה של חבר-הכנסת אריאל שרון, חבר-הכנסת הלוי, ללמדו — רק במקרה שבאופן הדוק את העין הפקודה היא בלתי-חוקית מותר — לפי פסק-הדין המפורסם של חבר-הכנסת הלוי אשר ישב במשפט כפר-קאסם לא לקיים פקודה זו.

האמת, המוכחת מדי יום על-ידי ההתפתחות ובמיוחד על-ידי התגברות המאבקים הממוניים בזמן האחרון, היא שהעם הערבי הפלשטינאי מאוחד כולו, על כל מוסדותיו וכוחותיו הפאטריסטיים והעממיים, תחת הנהגת החזית הפאטריסטיית הדמוקרטית שלו, בשאיפתו להשתחרר מעול הכיבוש.

כנסת נכבדה, הסכם הפרדת הכוחות בין מצרים לישראל, אשר החל כבר להתבצע, עורר הרגשת הקי-לה בקרב המוני העם. הפירסומים בדבר הפרדת כוחות דומה בין ישראל לסוריה וירדן מעוררים גם הם תגובות חיוביות בקרב העם בישראל הרוצה לראות בהתפתחות חיובית זו התחלת הדרך לקראת פתרון צור-דק, פתרון של שלום יציב ובר-קיימא. השמחה הבר-קעת מפניהם של החיילים החוזרים מקווי האיבה הלא-אומית מבטאת את השאיפה האמיתית של עם ישראל, ולא חלומות הכיבושים וההתפשטות.

מדיניותה של הממשלה בשטחים הכבושים, כל מערכת החוקים המכוונת להנצחתו של הכיבוש וכל הפעילות של שלטונות הכיבוש מנוגדות לרוח החדשה אשר החלה נושבת באזורנו. המשך המדיניות הישנה שהממשלה נוקטת מאז 1967 בשטחים הכבושים מוק מחבל במאמצים הרציניים הנעשים לכינון השלום הצור-דק והיציב.

הגיע הזמן להבין כי העם הערבי הפלשטינאי הוא הבעל החוקי והיחיד של אדמתו הכבושה; הוא העם השכן הקרוב ביותר לעם ישראל, וההבנה אתו היא אינטרס לאומי עליון לעם הישראלי עצמו. להבנה ולהסכמה אתו אפשר יהיה להגיע רק על-ידי החזרת זכויותיו החוקיות, ובראש וראשונה זכותו להיפטר מהכיבוש ולממש את זכותו להגדרה עצמית וזכויות הפלי-טים בהתאם להחלטות האו"ם. אי-אפשר לבנות עתיד של עם אחד על חורבותיו של עם אחר. על בסיס זה אנו מתנגדים להצעת החוק ומציעים להחזיר אותה לממשלה.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו לחבר-הכנסת אולמרט.

נרעו האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את חבר הכנסת החדש ויאה לנאום הבכורה שלו ומאחל לו שדבריו בבית יושפעו תמיד לטובה מהשפה העברית הנאה השגורה בפיו ושתוכן דבריו לא יבייש את כושר הביטוי שלו.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק בעניין עזרה שיי-טוטית בשטחים מוחזקים מחזירה אותנו להווי המדיני והמשפטי שבו אנו שרויים ביחס לאותם שטחים. לא במקרה לא החלנו את החוק הישראלי על כל השטחים המוחזקים, ותמהתי על כך שנאמני הליכוד אשר הרי פיענו כאן לפני דיבורי על יהודה, שומרון ורמת-הגולן ושכחו שאותו חוק חל גם על סיני, למשל. האם גם שם לדעתכם עלינו להחיל את שיפוטה של מדינת יש-ראל? במתכוון שומרים אנו על המצב הזה בכך שקור-אים לאותם שטחים בשם "שטחים מוחזקים", ואיננו מתעלמים מן הבעיות המדיניות, הצבאיות והמשפטיות המיוחדות הכרוכות בהחזקתם. חבר-הכנסת הלוי אומר

חוכרת ב' ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת ותקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (הלוי, האוזנר, ש. תמיר, דיין, ישעיהו, אולמרט) —

בא לבין היום שבו יקבל על עצמו שליחות מפלגתית פוליטית. נגיש הצעת חוק כזאת בימים הקרובים.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אהוד אולמרט, ואח"כ ריו לחבר-הכנסת ארי אנקוריון.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקנות-שעת-חירום ששר הבטחון הביא לפנינו הערב הן בוודאי הכ" רחיות כדי להקפיד על הנוהלים הפורמאליים ועל הוראות החוק המתחייבים בשעת החירום. מובן איפוא שיש לאשר אותן, תוך הבעת משאלה, המצויינת בהצעת החוק עצמה, כי השר הממונה על ביצוען יקפיד לבטל אותן במועד הקרוב ביותר, במידת האפשר, כפי שיתחייב הדבר על-פי המציאות. מוסכם על כולנו, נדמה לי, שבמשטר דמוקרטי רצוי מאוד להימנע מלחיות בת-חומי הפעילות השונים על-פי הוראות של צווי חירום, ולכן עד כמה שניתן יהיה להימנע מהן כן יהיה עדיף. אולם לא על הנוסח המדויק של התקנות שהובאו על-ידי שר הבטחון ברצוני להתעכב במסגרת זאת, אלא דווקא על תקנות לשעת חירום או על מצבים שבהם שעת חירום שלא הועלו כאן, שלא הובאו לפנינו ושדחית פותן וחיוניותן נראות לי לא פחות מאלה שהוזכרו כאן הערב. המציאות הפוקדת את מדינת ישראל היא ללא ספק מציאות של שעת חירום ויש לה השלכות חמורות הרבה מעבר למה שבא לידי ביטוי באופן פורמאלי בתקנות ובצווים שהובאו ובוודאי עוד יובאו לאישור הכנסת.

למען האמת, ציפיתי כי מיד עם התכנסותה של הכנסת, לאחר הדיון המדיני שהתקיים בה, תינקט יוזמה ממשלתית לפתרון מספר בעיות חמורות ולוחצות אשר מציאות החירום חשפה אותן, חלקן עוד בשעת ימי הקרבות עצמם ואחרות כתוצאה ממצב הגיוס המתמשך. ולכן ארשה לעצמי להסב את תשומת-לבו של שר הבטחון למספר בעיות ובראש וראשונה בעיית המשק לשעת חירום. מקובל לראות את הנושא הזה כחלק ממכלול הנושאים המטופלים על-ידי הגורמים האחראים למשק ולמדיניות הכלכלית. ייתכן מאוד שהמחדלים הנוראים שהתרחשו גם בתחומים אלה, שאולי חלק מהם נבלעו בהמולת המחדלים האחרים, מוסברים ברובם הגדול בשיטה הכלכלית והמשקית האופיינית למי שאחראי לכלכלה הישראלית. אולם יהיה זה מלאכותי, לעיניות דעתי, לנתק בעיה זו מהקשרה הבטחוני הישיר ומנקודות המגע הרבות שלה עם מערכת הבטחון על ענפיה השונים. אביא מספר דוגמאות. למשל, אחת התופעות שנחשפו בימי המלחמה עצמם היא גיוסו של כוח העבודה החיוני למפעלים חיוניים. הוברר במהלך המלחמה ולאחריה שלא היה כל רישום עדכני של אנשי-מפתח במשק לגבי מפעלים שהפעלתם היתה חיונית כחלק מההאמץ המלחמתי.

שר-הבטחון מ. דיין :

מה זה שייך לתקנות האלה ?

אהוד אולמרט (הליכוד) :

הסברתי בתחילת דברי — אולי כבוד השר לא שמע את החלק הזה של הדברים — שאני מדבר על כמה בעיות יסוד-במצב החירום הנוגעות ישירות גם לתחומי הפעילות ששר הבטחון אחראי להם.

בנימין הלוי (הליכוד) :
אולי הוא התכוון לתקן ?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אדוני, אם כי נאמר כאן שמפקד שוקל את החובה לכפופים לו לפני תענה כזאת כאשר ישב כקצין שהאלוף שרון לא קיבל טענה כזאת כאשר ישב כקצין שיפוט בכיר לשפוט אנשים על אי-מילוי פקודה. ואיפה הגבול ? למי זה מותר ? למפקד חטיבה ? למפקד גדוד ? לסמל ? למי שצועד בראש היחידה ? האם כל אחד יתחיל לשקול הוראות ? האם אין זה מטבע הדברים, מטבע חיי צבא, שהממונים הם שצריכים לשקול ? מי שנותן את הפקודה הראשונה הוא שצריך לשקול גם את טובת המדינה, גם את טובת הממונים, וקודם כל יש למלא את הפקודה ורק אחר-כך אפשר לערער. האם זה לא האלף-בית של חיי צבא שלמדנו בנעורינו ? האם את כל זה צריך להפוך כעת ?

באחת מהתקנות לשעת חירום, שאנו מבקשים להאריך, יש הגדרה של חומר-נפץ. אני חושב שדבריו אלה של האלוף שרון הם חומר-נפץ לשלמותו של הצבא, ואני אומר זאת מתוך הערכה עמוקה אליו ולדברים שהנחיל בצבא ולמדינה. אני בטוח שהוא ייזכר בצבא ובתולדות המדינה לפי המעשים ההם שעשה, ולא לפי אותם הדברים שהשמיע כעת.

שמואל תמיר (הליכוד) :

חבר-הכנסת האוזנר, האם אפשר לשאול אותך שאלה בנדון ? מה בדבר יתר המוקשים וחמרי הנפץ בתחום הזה של מה שקרה בצבא ? האם עליהם אתה מדגל או משלים אותם, או שיש לך גם מה לומר לגביהם ?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
אמרתיו ועוד אומר, ואני מחכה שייאמרו דברים מאוד מוסמכים על-ידי ועדה בדרג עליון. יש דברים שבהם לא חייכנו למסקנות הוועדה ואמרנו, אבל מכאן ועד להסרת חובת המשמעת, שכל אחד ישקול את ההוראה מה לטובת המדינה ומה לא, עדיין רחוקה הדרך, ואתה יודע זאת.

שר-הבטחון מ. דיין :

ובכל זה צריך לטפל בסעיף קטן (ג) של סעיף 9 ?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

זה שייך לעניין.

שר-הבטחון מ. דיין :

יוצא מן הכלל.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית) :

זה שייך מאוד לעניין, כי אנחנו דנים בימים מסויימים, ובאותם ימים אתה בא לבקש מאתנו את ההארכה הזאת. לצרכי צה"ל אתה מבקש זאת. עניין השיפוט ובתי-משפט בצה"ל ועניין המוראל בצה"ל קשורים זה בזה. וזה חוזר ומזכיר לנו אותו צורך חיוני לשים סייג בין שירות בצה"ל לבין פעילות מפ"לית-פוליטית. אנחנו כבר יומנו יומה מסויימת בכ" גסת הקודמת, והדברים הללו האחרונים מעמידים אותנו שוב על ההכרח הדחוף להציע הצעה, שתעבור תקופה של שנתיים לפחות בין השתחררותו של אדם מן הצ"ל

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ישעיהו, דיין, אולמרט, ש. תמיר, אנקוריון) —

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת אולמרט, אמנם מקובל שבנאום בכורה אין קוראים קריאות-ביניים, אבל אבקש שלא תפליג מעבר לנושא שאנחנו דנים בו. תחזור בבקשה לנושא.

שר-הבטחון מ. דיין:

עוד אודמן פה במשך ארבע שנים. עוד אהיה פה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אדוני שר הבטחון, אני משוכנע שתהיה בכנסת הזאת עוד הרבה זמן, אבל התייחסותי לבעיות שאני מעלה היא ברמת דחיפות גבוהה מאוד ואני חושב כי עלינו לעסוק בדברים האלה כעת.

שר-הבטחון מ. דיין:

תציע תיקון.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני משתמש בהזדמנות של דיון בתקנות לשעת חירום ובהופעתו של שר הבטחון כדי להפנות תשומת-לבו לבעיות של שעת חירום שלדעתי יש צורך דחוף וחיוני לעסוק בהן.

היו"ר י. ישעיהו:

חבר-הכנסת אולמרט, יש עוד מוסד: הצעות לסדר היום. לא מוכרחים להכניס הכל בבת אחת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

לא אכניס הכל. אני מבטיח שזה רק חלק קטן מהבעיות החמורות ומהמחבלים החמורים בנושאים שר נים שלא הועלו.

שר-הבטחון מ. דיין:

תציע את הכל.

שמואל תמיר (הליכוד):

לכל הדעות, בנאום בכורה אין מנתקים את הנואם מדבריו.

היו"ר י. ישעיהו:

על זה אני שומר.

שר-הבטחון מ. דיין:

הוא לא חבר-כנסת חדש.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הזכרתי את בעיית גיוסם של אנשים המשמשים בתפקידים-מפתח במפעלים שהיו חיוניים לצורך המאמץ המלחמתי. כל הנושא הזה, גם בזמן הקרבות וגם לאחריהם, היה מלווה במחדל של חוסר עידכון שגרם לא פעם לשיבושים בייצור ונוצר הרושם שגם היום בתחום הזה לא נעשה בזה די ולא נעשה בריצינות מספקת כדי להביא לפתרון הבעיה.

בעיה נוספת אשר נחשפה בתקופת המלחמה ולא-חריה — והיא ידועה בציבור — היא בעיית המחסור בכלי הרכב גם לתובלה וגם להובלה. המחדל הזה, שחייב מאמצים משקיים והשקעות לא מאות מיליוני דולרים לאחר המלחמה, יש לו השלכה עד היום לגבי המשק האזרחי, לגבי גיוסם של אנשים, בייחוד נהגים מהמשק האזרחי, המשך גיוסם, עם כל התוצאות החמורות שיש לכך לגבי הפעלת העורף.

האמת היא שהמחדל החמור ביותר והדחוף ביותר הוא המחדל בנוגע להשוואת עומס-היתר בין החלק המגויס באוכלוסיה לבין החלק העורפי שאיננו מגויס. לפני תום כהונתה של הכנסת השביעית, ליתר דיוק חמישה ימים לפני הבחירות, אישרה הכנסת הצעת חוק שדנה בזכויות החיילים המשוחררים. הצעת החוק הזאת לא פתרה דבר בכל מה שבעצם התכוונה לפתור. ומשום שהבעיה הזאת ממשיכה להעיק על אוכלוסיה נכבדה מאוד ומשום שבעקבות הסכם הפירוד הכוחות, על-פי הצהרתו של שר הבטחון, השיעור של המשוחררים מכלל החלק המגויס יהיה קטן מאוד, הרי שהבעיה הזאת תמשיך להעיק על האוכלוסיה המגויסת. נדמה לי שבתחום הזה המחדל של הרשויות האזרחיות והבטחוניות הוא מחדל הטעון תיקון מיידי.

כמובן אי-אפשר למנות במסגרת הזאת ובהקשר שבה מועלים הדברים את כל הטעון שיפור ותיקון בנושא הזה של חלוקת עומס הנטל ושל הענקת זכויות ממשיות לאותן קבוצות אוכלוסיה אשר כתוצאה מן הגיוס ומשעת החירום הנטל המוטל עליהם הוא ללא כל פרופורציה לנטל המוטל על חלקים אחרים באוכלוסיה ובעיקר על העורף. אבל דומני כי בנושא זה ההגנה היא מעבר לכל מידה. אין לי ספק שטיפול דחוף בנושא זה עשוי להיות גורם מרכזי אשר יאפשר למדינה כולה, ובוודאי לצבא, להמשיך בתקופה הקרובה לשאת בנטל כפי שמתחייב מצרכי בטחונה של ישראל.

היו"ר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אנקוריון, ואחריו לחבר-הכנסת לין.

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, מאחר שזוהי הפעם הראשונה שיש לי זכות להופיע מעל דוכן הכנסת בכנסת השמינית, אני מרשה לעצמי בשלב זה לברך אותך עם כניסתך לתפקיד הקשה והחשוב של יושב-ראש הכנסת ולאחל לך הצלחה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לברך את קודמי, חברי-הכנסת אולמרט. חברי-הכנסת אהוד אולמרט הוא בנו של חברי-הכנסת לשעבר מרדכי אולמרט, והייתי אומר שהוא דור שני של חברי כנסת. הוא ניחן גם בסגולה טובה, שהוא הצעיר בבית זה, ובת-כונה זו איש מאתנו לא יוכל להתחרות בו. חברי הכנסת שהיו בכנסת הקודמת זוכרים ומכירים את חברי-הכנסת אולמרט, כשהיה מסתובב בבית כמוזכר וכיועץ של סיעתו. הוא בא איפוא מוכן לתפקידו ואני מאחל לו הצלחה.

חבר-הכנסת אולמרט, אשר השתתף בוויכוח, אמר, לצערי, כמה דברים שאינם דווקא נוגעים לעניין. ואולי לא בו האשם. הוא הלך בדרכי גדולים וטובים ממנו הנמצאים בבית זה. שהם חברי סיעתו, ולא רק חברי סיעתו. אבל מה אפשר לעשות? אני כשלעצמי חושב שזוהי רקת חולה, אבל רעה זו דקה בנג.

אדוני היושב-ראש, אינני חושב כי באותה הזדמנות ששר הבטחון מביא לקריאה ראשונה חוק מסויים צריך להפוך את הדיון על החוק הקונקרטי לדיון מדיני כללי. יש מקום בכנסת לדיונים מדיניים, ורק לפני שבוע

חוברת ב', ושיבה ג'

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (אנקוריון, הורביץ, ישעיהו, לין) —

על ארבעה סוגי תקנות שהותקנו לאחר המלחמה האחרונה, מלחמת יום-הכיפורים. יש עדיין צורך בכמה מהתקנות הללו. נאמרו בדברי ההסבר שהממשלה מבקשת להאריך את התוקף של התקנות עד סוף מארס 1974, מתוך הנחה שעד אז יתברר מה מוכרחים להשאיר בתוקף ומה לא צריך להשאיר.

אשר לחוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צה"ל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ד—1974 — הרי שם החוק מדבר בעד עצמו. מדובר בשיפוט בעבירות ועזרה משפטית, והחוק — כשמו כן הוא. ועל מה מדובר שם? — על סמכות בית-משפט בישראל לדון לפי דיני ישראל אדם שנמצא בישראל על מעשה או מחל שאירעו באחד מאזורי השטחים המוחזקים והיו מהווים עבירה אילו אירעו בתחום השיפוט של בית-משפט ישראלי. כאשר מדובר על סמכויות של שוטרים, מדובר באותם מקרים שעכשיו הזכרתי. ובאשר מדובר על העברת נאשם לאזור, הרי מדובר על כך שאם אדם נחשד בעבירה שבית-משפט צבאי מוסמך לדון בה, באזור, והאדם נמצא בשטח, רשאי היועץ המשפטי לממשלה לצוות שהאדם ייעצר ויימסר באותו אזור שבו נעברה העבירה כדי שיעמידו אותו לדיון לפי בית-משפט צבאי על אותה עבירה. אחר כך יש סעיף על הוצאת עדים וביצוע וכן סעיף על עונשים ומעצר ועל עזרה משפטית בעניינים אזרחיים. כל הדברים האלה הם בגדר עזרה טכנית ובית-משפט צבאי ימשיך לשלוט באזורים המוחזקים ולבית-משפט שלנו במדינת ישראל. כיצד נוכל לא להאריך את תקפן של התקנות הללו?

אדוני היושב-ראש, אני שותף להרגשותיו של חבר-הכנסת הלוי ואני מיצר ביחד אתו שהכנסת טרם כוננה את הכלים שלה ועדיין אין ועדות, עדיין אין ועדת חוקה, חוק ומשפט, עדיין אין ועדת כספים. היום פתח שר האוצר והגיש תקציב נוסף, מחר יהיה בכנסת דיון, ובוודאי ייגמר בכך שהעניין צריך לעבור לוועדת הכספים. החוקים שלפנינו צריכים לעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט. ודאי שיש להצטרף שאין ועדות. אבל אני אומר במפורש, מה כי נליון על הממשלה? אנחנו צריכים להלין על עצמנו, על הכנסת, על חברי הכנסת, על כל אחד ואחד מאתנו, כי טרם הסתדרנו בינינו וטרם הכינונו את הכלים. יכול להיות שדברים רציניים יסבלו בלל זה. זה אחד הנימוקים הנוספים שבגללם אנחנו צריכים להתגבר על היצרים השונים שיש מסביב לעניין זה ולגמור את הוויכוחים הפנימיים האלה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את שני החוקים לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר י. ישעיהו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין, ואחריו לחבר-הכנסת פעיל.

אמנון לין (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכאורה דנים אנו בהצעת חוק פשוטה הנוקטת לאישור מדי פעם כדי להסדיר את ההתנהגות של אזרחי ישראל בשטחים המשוחררים, אשר לפי החוק המוצע מוגדרים הם משום-מה כשטחים מוחזקים. כל אדם בישראל יודע

קיימנו. דיון מדיני, שהוקצבו לו חמש שעות, ואם אינני טועה הוא גלש לדיון על פני תשע שעות. היו דיונים מדיניים והיו כאלה, והם דיונים חשובים מאוד; אבל איך נוכל את כל זה להכניס למסגרת של שני החוקים שהביאו לפנינו שר הבטחון? אינני חושב שיש לערבב שמחה בשמחה.

פתח את הדיון חבר-הכנסת ארידור, והוא שנתן את הטון, כי הוא פתח בצער על הסכם הפרדת הכוחות. מובן שהעובדה שדיברו על כך לפני שבוע ימים, שהיה בכנסת דיון וכן היה הכרעה והצבעה — עובדה זו איננה קושרת אותו. חבר-הכנסת ארידור דרש שלא נסתפק בשני החוקים שלפנינו, אלא הוא דרש את החלטת החוק הישראלי על כל השטחים המוחזקים. הוא יודע, יודע זאת גם חבר-הכנסת הלוי, ויודעים זאת גם חברים אחרים שהלכו בעקבותיהם, שזהו אקט מדיני מובהק, ואין לעשותו בהבל-פה. ודי להזכיר שהתקנו שאנו מתבקשים להאריך את תקנות משנת 1967, שהותקנו כאשר חברי סיעת גח"ל, כפי שהיא נקראה אז, ישבו בממשלה. תקנות אלו חוקקו לראשונה על דעתם.

לכן נדמה לי שאין לתלות בעניין זה כל מיני בוקי סרוקי. עובדה היא שהחוק הישראלי הוחל רק על ירושלים. אינני אומר שאין אפשרות להתווכח על השאלה אם צריך להחיל את החוק הישראלי גם על שכם. אפשר להתווכח על כך. אני רק קובע את העובדה שחברי גח"ל לשעבר, שישבו בממשלה, נתנו את ידם לכך שהחוק הישראלי יוחל רק על ירושלים, ושלא ירחיבו את התחולה על יתר השטחים המוחזקים. הייתי אומר כי אותם נימוקים שהיו קיימים בשעתם, כאשר נהגנו כך, קיימים גם היום.

בדומה לכך הופיע חבר-הכנסת תופיק זיאד בנאום הבכורה. בעברית צחה, שאני ודאי מברך אותו עליה, הוא הפך את נאום הבכורה לכתב-אישום וכתב-שיטתה נגד מדינת ישראל. אינני חושב שמחובתי עכשיו לנהל אותו את הוויכוח.

יגאל הורביץ (הליכוד) :

אתה ביקרת כל הזמן את אלה המדברים סביב העניין ולא לעניין עצמו.

ארי אנקוריון (המערך) :

חבר-הכנסת הורביץ, אני מודה לך — — —

היו"ר י. ישעיהו :

הרשה לי להודות לו בתור יושב-ראש על העזרה שהגיש לי תודה.

ארי אנקוריון (המערך) :

היתה זו חובתי לומר לחברי הכנסת הנכבדים, שדיברו על עניינים שאינם נוגעים לעניין. ולא רק כדי לספק את רצונו של חבר-הכנסת הורביץ אני אומר, שאנו מתבקשים בחוק להאריך תקנות, שאם לא נאריך את תקפן — הוא יפוג. יש להאריך את התוקף, כי אם לא נעשה זאת, הרי בשורה שלמה של עניינים תשתרר אנארכיה.

לפנינו שני חוקים: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הוראה שעה) (מס' 2), אשר מדבר

— חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2) ; חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (לין, זועבי) —

בשטחים אלה שטחים מוחזקים על-ידי צה"ל כפקדון עד בוא השלום.

חברי הכנסת, הבה נראה את מידת הנזק שגרמנו לעצמנו על-ידי קבלת הקו המדיני הזה.

הנזק הראשון הוא לתדמית שלנו בעולם. אם אומרים לנו כי שטחי שומרון ויהודה הם שטחים המוחזקים על-ידי צה"ל ואין לנו מחילים עליהם את חוקי הריבונות הישראלית, הרי הגדרנו את השטחים האלה כשטחים זרים לא-לנו, ואת עצמנו הגדרנו כצבא כובש המחזיק בשטחים לא-לנו. ואם כך, כל אדם מתקדם בעולם חייב לסייע בידי התושבים שם להיפטר מצבא כזה. על-ידי ההגדרה של השטחים כשטחים מוחזקים למעשה הגדרנו את עצמנו ככובשים בארץ לא-לנו.

עשינו שגיאה נוספת. על-ידי כך אנחנו עירערו בקרב צעירי העם היהודי בישראל וצעירי העם היהודי בתפוצות את עצם האמונה בצידקת התנועה הציונית לבנות בגבולות ארץ-ישראל את הציונות, להתנחל בה ולראות בה מדינת ישראל.

אני עצמי התחנכתי והייתי שייך לאותו זרם בתנועת העבודה שמעולם לא חשבתי כי אנחנו חייבים לשחרר את כל שטחי המולדת שיש לנו עליהם זכות היסטורית. העדפנו את השלום על פני שטחים. האמנו שעל-ידי השלום נמצא דרך לדו-קיום של העם היהודי ושל העם הערבי באזור זה. העדפנו שלום על פני שטחים. אבל השתנה משהו במלחמת ששת-הימים. אפשר להתעלם מעובדה זו. לאחר מלחמת ששת-הימים, אילו המשכנו לדגול באותם דברים ובאותן אקסיומות שאבד עליהם כל והוכח שלא היתה להם שום אחיזה במציאות שאנו חיים בה, היינו חוטאים חטא גדול בעצמנו. אני אומר זאת בעיקר לחברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

ועל כן, אם אחרי מלחמת ששת-הימים ולאחר כל נסיונותינו להשיג את השלום עם הערבים במשך כל אותן שנים, לאחר שלא הכרנו על שטחים אלה כשטחים מוחזקים ולא עשינו בהם כפי שעשינו אחרי מלחמת השחרור בגליל, בנגב וביתר השטחים בארץ, הרי למעשה עירערנו בקרב חוגי הצעירים בארץ ובתפוצות את האמונה בעצם הכמיהה שלנו לחזור לציון ולבנות בה את ארצנו.

עבדול עזיז זועבי (המערך) :
בגלל זה עברת לליכוד ?

אמנון לין (הליכוד) :
מיד אדבר אתך על השלום שאתה מציע לנו. הנזק השלישי, נגרם משום שלאחר שהכרנו על השטחים האלה כשטחים מוחזקים, לא הכרנו עליהם כשטחים מוחזקים שלנו שיש לנו עליהם צידוק היסטורי.

עבדול עזיז זועבי (המערך) :
ומה על העם השני שיושב שם ? הרי הוא ותיק.

אמנון לין (הליכוד) :
אני מיד אניע אליך. אני קובע כי בעצם העובדה שהכרנו על השטחים האלה כשטחים מוחזקים אנחנו נתנו לאירגוני החבלה אפשרות להצדיק את מאבקם נגדנו, הצדקה לגיטימית-מוסרית. למעשה, כאשר אנחנו

כי הכרחי לקבוע מסגרת חוקית משפטית להתנהגות אזרחי ישראל בכל שטח ישראל. יכולים אנו לשאול את עצמנו מדוע, אם כך, יש בכלל צורך בכל הדיון הזה, כפי שאמר זאת חברי-הכנסת אנקוריון : הבה נאשר את החוק הזה כדי להסדיר את החיים ואת ההתנהגות של אזרחי ישראל בשטחים, שבלשון החוק הם מוגדרים כשטחים מוחזקים.

אלא שאין הדבר כן. כל עוד יוגש לשולחן הכנסת חוק שבו יוגדרו שטחים מוחזקים כשטחים מוחזקים, הוא לא יוכל לעבור ללא דיון ממצה באותו מחלל היסטורי, שהתחיל מיד לאחר מלחמת ששת-הימים ונמשך עד עתה, זה המחלל שקובע את השטחים האלה כשטחים מוחזקים ולא כשטחים מוחזקים.

אדוני היושב-ראש, עוד בהיותי חבר הכנסת השישית, מיד לאחר מלחמת ששת-הימים הייתי בין אלה שהתריעו נגד השגה החמורה הזאת. הייתי אז בסיעת המערך. דרשנו בדיוני סיעת המערך — לא רק אני, היו אתי כמה אנשים, הם לא היו רבים — דרשנו כי השטחים האלה יוגדרו כשטחים מוחזקים. דרשנו כי החוק הישראלי יוחל על השטחים המוחזקים. אולם היה קולנו כקול קורא במדבר. הזהרנו מעל כמה זמן כי הגדרה זו של שטחי שומרון ויהודה כשטחים מוחזקים תגרום תוצאות מורדות מרחיקות לכת. יחד עמנו היו רבים מבין אנשי גח"ל באותם ימים, שנאבקו גם בממשלה וגם מעל במה זו למען אותה מטרה.

חברי הכנסת, ממה נפשך ? בתקופת ההמתנה שקדמה למלחמת ששת-הימים, כאשר צבאות ערב התקדמו אל גבולות ישראל, דעת-הקהל בעולם חדרה לגורל מדינת ישראל. וכאשר יצאנו אז למלחמת מגן וניצחנו מהתקפת פתע ערבית כוללת, העולם כולו התגאה בנו, על אשר החלטנו להילחם בעצמנו על קיומנו. היו אלה רגעי חשבון-הנפש בעולם הרחב, ובעיקר בקרב חוגי הקידמה, על אשר השאירו אותנו להיאבק בעצמנו על קיומנו וללא כל עזרה.

חברי הכנסת, אילו היתה ממשלת ישראל מיד לאחר הנצחון המזהיר של צבאנו מכריזה כי צה"ל שיחרר את שטחי שומרון ויהודה, ואנו רואים בהם שטחי מולדת מוחזקים שיש לנו עליהם זכות היסטורית שאי-נה ניתנת לעירעור, אילו היו אז עושים כך, כי אז היתה דעת-הקהל בעולם מילימה עם זה. אני משוכנע כי העולם כולו היה מקבל עובדה זו כעובדה קיימת ומוצדקת מנקודת ראות היסטורית ומוסרית כאחת, בדיוק כפי שהעולם השלים עם החלת חוקי ישראל בגליל, בנגב, ביפו, בחיפה, בצפת, בלוד, ברמלה, בעכו וביתר חלקי ישראל אשר שוחררו בשנת 1948.

אולם זאת לא עשתה ממשלת ישראל. חרף כל הוויכוחים הפנימיים במערך, ולמרות המאבק העקבי של גח"ל בכנסת ובממשלה, קיבלה ממשלת ישראל דאז את הקו המדיני אשר לפיו הצענו את זכותנו ההיסטורית על חבלי ארצנו בשומרון ויהודה.

(חבר-הכנסת ד. קורן קורא קריאת-ביניים)

כשם שנאבקתי בתוך המערך, היו גם כאלה בתוך גח"ל שלא השלימו עם הדבר הזה שישראל ראתה

חוברת ב', ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (לין, וועבי, דיין, בארי) —

סמך מה הוא יכול היה לומר בטלוויזיה שהוא מאמין שפני אנואר סאדאת לשלום. ב-1964 נכתבה אמנה לאומית ערבית. אנואר סאדאת היה האיש אשר עשה יותר מכל מנהיג ערבי אחר בעולם הערבי להפצת הדוקטרינה הזאת של השמדת ישראל, שנכתבה באמנה הלאומית הערבית. לא שמעתי מפי אנואר סאדאת ושום מנהיג ערבי בעולם הערבי שהוא מתעלם, שהוא מתנער או שהוא מבטל את עקרונות, האמנה הלאומית הערבית. שלא לדבר על האמנה הלאומית הפלשתינאית. אדרבה, אותו אנואר סאדאת ב-1968, בכנס הפלשתינאי אשר אישר את האמנה הפלשתינאית הלאומית, אמר שאמנם כל ערבי בעולם חייב לשאוף לאותן מטרות של אירגוני החבלה, של אותה אמנה לאומית פלש-תינאית.

שר-הבטחון מ. דיין :
ואתה לא מאמין לו ?

אמנון לין (הליכוד) :
אני מאמין לו, חברי וידידי משה דיין, אלא אינני מבין איך אתה מעל מסך הטלוויזיה אמרת, שפני סאדאת לשלום.

שר-הבטחון מ. דיין :
אפשר להשיב לך ?

אמנון לין (הליכוד) :
בבקשה.

שר-הבטחון מ. דיין :
אני אמרתי שאני מאמין למה שהוא אמר שהוא יעשה בהסכם הזה של הפרדת הכוחות. יעברו חודשים מספר ונראה אם טעיתי או לא.

אמנון לין (הליכוד) :
חבר-הכנסת שר-הבטחון משה דיין, אני מאוד מוד-דה לך. ואמרתי שני אני משוכנע שאני לא הטעו אותי כאשר אמרת שפני אנואר סאדאת לשלום. אילו זה היה נאמר כפי שנאמר עכשיו, ייתכן שלא הייתי אומר את הדברים.

ידידיה בארי (הליכוד) :
נאמר כמו שציטטת.

אמנון לין (הליכוד) :

אני רוצה לחזור לחוק עצמו. אני רוצה לומר לשר הבטחון : נמצא אצלי הציטוט המדויק של הדברים שאתה אמרת ב-1967, מיד לאחר שיחרור השטחים המשוחררים, שומרון ויהודה. ושם אמרת : "שבנו אל ההר, אל ערש ימי עמנו — אל נחלת האבות, ארץ השופטים ומלכות דוד".

אדוני השר, יש לי הרגשת זכות מיוחדת לנהל שיחה עם שר-הבטחון משה דיין. כיצד לפי דעתך אפשר ליישב את המימרה הפאתטית הזאת שיצאה מלב יהודי חם, נאמן ללייטור — כפי שאני מאמין — עם ההגדרה של השטחים האלה שאנחנו מדברים בהם כשטחים מוחזקים ולא כשטחים משוחררים ? אם שבנו לארץ מלכות דוד, לארץ השופטים, כיצד אפשר להגדיר אותם כשטחים מוחזקים ולא כשטחים משוחררים ?

באים להיאבק בעולם ולפנות למצפון העולם כנגד פעולות אירגוני החבלה, פעולות של רצח וחבלה ביש-ראל ומחוצה לה, קשה לנו להסביר בעולם כולו שהם אינם צודקים. כאשר הגדרנו כמו ידינו את השטחים האלה כשטחים מוחזקים והצנענו את הזכות ההיסטורית שלנו עליהם, לא קשה להם לבוא ולהסביר את מאבקם כמאבק צודק.

עבדול עזיז וועבי (המערך) :
אתה מאמין במה שאתה אומר ?

אמנון לין (הליכוד) :
אני משוכנע בזה. בעצם העובדה שקראנו להם שטחים מוחזקים נתנו להם צידוק לגיטימי-מוסרי והם משתמשים בו לא מעט.

דבר רביעי — וזה נזק לא מבוטל : כאשר לא החילונו את חוקי הריבונות של ישראל על שומרון ויהודה ואנחנו עשינו אמנם מעשה מאוד חיובי וה-חילונו את חוקי ישראל על ירושלים המזרחית — מההן הזה הדגשנו את הלאו הגדול לגבי שומרון ויהודה. אל תבואו ותוכיחו שאני מתנגד לצו שעשינו, להחיל את חוקי ישראל על ירושלים המזרחית. אלא אני אומר שהיה עלינו להבין כי בעצם העובדה שלא החילונו את חוקי ישראל על שומרון ויהודה, מעצם הן שעשינו בצו המחיל את חוקי ישראל על ירושלים המזרחית הוכחנו לעולם כולו כי ישראל נמצאת ארעית בשומרון ויהודה, וכפי שאתה, חבר-הכנסת וועבי, הת-בטאת — יהודה ושומרון הם פקדון בידינו עד בוא השלום.

עבדול עזיז וועבי (המערך) :
שלום צודק בין שני העמים.

אמנון לין (הליכוד) :

מכאן אני מגיע לנזק החמישי : כאשר אומרים שרים, ובעיקר שרים מהמערך בוועידות ובמרכזים שלהם, שאפשר לדבר אתנו על שלום מתוך הנחה שאנחנו נוותר בכל מקום, פרט לירושלים, היה צריך להבין כי אנחנו למעשה באותו רגע מיקדנו את המ-אבק של העולם הערבי על ירושלים. כי הרי ברור להם שאנחנו מראש מוכנים לוותר בכל שטח ושטח. מעצם העובדה שלא החילונו את חוקי ישראל על שומרון ויהודה ואמרנו שאנחנו מוכנים לוותר בכל שטח מיקדנו את מאבק העולם הערבי על ירושלים.

דבר אחרון : כאן אמרה חברת-הכנסת חייקה גרוס-מן, ועכשיו אני שומע שמעיד לי על כך חבר-הכנסת עבדול עזיז וועבי, ושמעתי את חברי וידידי שר-הבטחון משה דיין בטלוויזיה, שאנחנו עושים צעדים מדיניים, נסיונות גדולים, כדי להשיג את השלום. שר הבטחון בדבריו בטלוויזיה הרחיק אפילו לכת ואמר שהוא מאמין שפני אנואר סאדאת לשלום. חברי הכנסת הנכבדים, אני מכיר את תולדות אנואר סאדאת. אינני יודע מאין הבטחון לשר-הבטחון משה דיין, כאשר אמר בטלוויזיה שהוא מאמין שפני אנואר סאדאת לשלום. הוא מאמין ומקווה. גם אני מקווה. ההבדל בין "מקווה" ו"מאמין" הוא עצום.

רבים מבין הנמצאים כאן מוקירים מאוד את שר הבטחון. אני חושב שאנחנו חייבים לשמוע ממנו על

— חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תקופת של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (ליו, זועבי, ישעיהו, פעיל, דיין, ארידור) —

מאיר פעיל (מוקד):

אני יודע. קרה משהו היום.

שר-הבטחון מ. דיין:

זה שייך לעניין כמו כל הדברים האחרים.

מאיר פעיל (מוקד):

כבר נגרמו מעשי אלימות ראשונים היום. היום נתקיימה הפגנה של הפנתרים השחורים בתחנה המרכזית בתל-אביב וכבר יש עצורים מספר. אני יודע על תשעה, ובתוכם חבר-הכנסת לשעבר שלום כהן. את מידת המכות שנחבטו אהדיי אניני יודע.

שר-הבטחון מ. דיין:

זה בשטחים המוחזקים של תל-אביב...

מאיר פעיל (מוקד):

זה בשטחים שלנו בלי ויכוחים. אשר לחוק הראשון שהובא לפנינו על-ידי שר הבטחון, הצעת חוק 1100, אני מצטרף לדעתו של חבר-הכנסת האוזנר שיש בחוק הזה דברים חמורים —

(קריאה: גם אתה בגוש החדש?)

— שעלולים לפגוע בדמוקראטיה. אמנע בהצבעה, ואני מציע לאלה שיבקשו אותו בוועדה, לכשתיבחר, שיעיינו בחוק היטב. אני מקווה שכאשר הוא יחזור לקריאה שנייה ושלישית, פניו יהיו יותר ליראליים.

אגע רק בסעיף אחד מתוכו, כדי לסבר את האוזן. בעמוד 22 כתוב בו: "רשות מוסמכת, קצין צה"ל בדרגת סגן-אלוף ומעלה או מי שמינה לכך, רשאים — להיכנס אדם להמציא להם לעיון את הפנקסים והרישומים האחרים המתנהלים במפעל, בין שנערך בו חיפוש ובין שלא נערך". רשות מוסמכת זו — קצין צה"ל בדרגת סגן-אלוף או מי שהוא ממנה במקומו — לא הייתי רוצה שלאורך ימים תמשכנה סמכויות כאלה להלך בתוכנו.

מכאן לחוק העיקרי שעליו מתנהלת הפלוגתא, או-חוק שנוסח בהפעלת החוק האזרחי בשטחים המוחזקים — בהצבעה עליו אמנע. אני רוצה להביע בקשר לחוק זה כמה חרדות פוליטיות. הראשונה: הרעיון של "הליכוד", בדבר החלת החוק על השטחים המוחזקים, יהפוך את מדינת ישראל — אם יתקיים — למדינה שהיא אמנם "ארץ-ישראל השלמה", שהיא ריבונית על כל ארץ-ישראל המערבית, אבל המשטר שהיה בה יהיה משטר אופייני של קיפוח פוליטי.

(קריאה: מדוע?)

כי זו תהיה מדינת ישראל של אפארטהייד פוליטי.

(קריאה: לא נכון.)

יורם ארידור (הליכוד):

פשוט אינך יודע על מה אתה שח.

מאיר פעיל (מוקד):

יכול להיות שאינני יודע, אבל אני מכיר את בעלי ההצעה, ואני מגיב מה יקרה לערביי ארץ-ישראל במשטר של סיפוח כזה שהחוק שלהם יוחל בו.

הייתי מציע לאדוני השר לחשוב היטב על כך, כי בעת האחרונה נשמעות שמעות מדאיגות מאוד על כוונות מסוימות בחוגים שאתה מסתובב בהם יותר מאשר אני, המדברות על כך שאנחנו עומדים להעביר את ארץ דוד בן ישי לידי של חסיין בן טלאל. אני משוכנע כי אין הדברים תואמים לכאן.

אדוני שר הבטחון, אתה שואל מה אני מציע, האם להעביר את החוק לוועדה או לא? אני בהחלט חושב כי היית זוכה לתהילה רבה ולתודה של העם היהודי, אילו היית מחזיר לממשלה את החוק ומציע לממשלה להגיש לכנסת חוק אחר לגמרי, המציע להחיל את חוקי ריבונות ישראל על שומרון ויהודה.

בסיכום אני חייב להעיר הערה גם לחברת-הכנסת חייקה גרוסמן וגם לחברת-הכנסת עבדול עזיז זועבי. כאשר אתם מדברים על שלום בין שני עמים עליכם לדעת, גם אני שותף — ואני מאמין שכל האנשים מהצד הזה שותפים — לכמיהה הכנה שלכם, ואני מאמין שהיא כמיהה כנה, להשיג את השלום. אבל אתם הרי יודעים כמוני, שכדי להשיג שלום דרושים שני צדדים. לא ייתכן שיושג שלום כאשר רק צד אחד פועל שנים רבות להשגתו, בעוד שהצד השני חותר ופועל שנים רבות להשגתו את הצד הראשון.

עבדול עזיז זועבי (המערך):

אבל אתה מתנכר לזכויות של הצד השני. איך אתה רוצה שלום אתו?

אמנון לין (הליכוד):

שנינו יודעים על מה אנחנו מדברים. כאשר מדברים על זכויות של הצד השני, צריך לדעת, חברת-הכנסת זועבי, שמעולם לא נכתב בישראל, על-ידי שום מפלגה ועל-ידי שום מוסד רשמי, מסמך הדומה למסמך, בין שזה אמנה לאומית ערבית ובין שזה אמנה פלשתינאית ערבית, המדבר על השמדת מדינת ישראל — מעולם לא נכתב דבר כזה לגבי הצד השני. אל נחלק את עם ישראל לשני חלקים, לאלה ששואפים לשלום ולאלה שמתנגדים להשגתו. כאשר אנחנו מדברים על כך שרוצים להחיל את חוקי ישראל על יהודה ושומרון, אנחנו משוכנעים כי אנחנו נראה את יהודה ושומרון כחלק של העם היהודי — ואין אנחנו אומרים שנפגע בזכויות של התושבים שיושבים שם, אלא אנו טוענים לזכויות שלנו להתנהל בשטחים ולהחזיק בהם בזכות חוקי הריבונות של מדינת ישראל. אני מציע לנסות לפנות לספסלים של המערך ולבקש להחזיר את החוק הזה לממשלה; כדי להחזיר אותו לכנסת ולקבוע את חוקי מדינת ישראל, את הריבונות של מדינת ישראל, על שומרון ויהודה.

חזיר י. ישעיהו:

רשות הדיבור לאחרון הנאמים, חברת-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל במתן אינפורמציה קצרה מאוד בקשר לקיצוץ הסובסידיות והעלאת המחירים שעליהם הוחלט אמש בישיבת הממשלה.

חזיר י. ישעיהו:

אנחנו לא דנים בזה. מחר יהיה דיון.

חוברת ב', ישיבה ג'

— חוק להארכת תקפו של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיטוט בעבירות ועזרה משפטית) (גרופר, ישעיהו, ארידור, נסים, פעיל, הורביץ, דיין) —

פוליטית מצד הערבים, יש סיכוי כי נבנה שלום עם שכנינו. לכן טוב שיהיה כך.

מה החרדה השנייה שלי, לאחר זו הראשונה, החרדה ממדינת האפארטהייד? — שעל-פי החוק הקיים יש איוו שהיא אנומאליה תחיקתית בשטחים המוחזקים. מחד גיסא תושבי השטחים, הערבים, חיים על-פי מערכת חוקים אחת, חוקי ירדן, או חוקי הממשל הצבאי המצרי וחוקי הממשל הצבאי הישראלי, שבמסגרתם נעשים דברים חמורים מאוד, כמו האישור ששר הבטחון נותן, מדי פעם בפעם, לפוצץ בתים, להגלות אנשים. זה רחוק מלהיות זהה לטעמי. להיפך. לפי דעתי, פיצוץ בתים אינו מעשה חוקי, על-פי אמות-המידה שאני מכיר.

יגאל הורביץ (הליכוד): אפשר לבנות לחבלן בית.

מאיר פעיל (מוקד): אנחנו דנים את החבלנים על-פי חוקים פליליים. איננו דנים אותם כלוחמים. זה נראה כהגיגני. כשם שאיננו מפוצצים בתים של רוצחים בישראל, איננו חורבנים ששמן הראוי לפוצץ בתים אצל ישמעאל. מאידך גיסא נמצאים בשטחים המוחזקים תושבי ישראל, בעיקר יהודים, אולם גם ערבים, הפועלים במשימות שונות בשטחים: (א) אנשי צה"ל, אשר החוק הצבאי חל עליהם; (ב) אזרחים שונים ובעיקר המתנחלים, ההולכים ויוצרים במשך שש שנים עובדות בשטחים שיפריעו להסדרים מדיניים, על-פי טעמי. כלפיהם שולט חוק אחר, החוק הישראלי, יש פה אפליה משפטית, שהיא בבחינת אנומאליה. זה טוב יותר מסיפוח מלא, כפי שהליכוד רוצה; זה טוב פחות מיזמה יותר מאסיבית שלנו, שעניינה יהיה להיפטר מהאנומאליה או לעשות ככל האפשר כדי להיפטר ממנה באמצעים פוליטיים. לכן עקרונית, לפי עניות דעתי, טוב שלא החלנו את החוק הישראלי על השטחים. לפי עניות דעתי, מערכת החוקים של הממשל הצבאי, שאנחנו מפעילים כלפי הערבים בשטחים המוחזקים, אינה מוצלחת, ויותר גרועה מאשר לא-מוצלחת — בכמה שטחים היא חמורה מאוד. לפי דעתי, בהחלת החוק הישראלי על היהודים, על המתנחלים, יש טעם לפגם, כי היא נותנת תימוכין (backing) משפטיים להמשך התנחלות, להמשך יצירת עובדות בשטח. תהליך כזה מפריע להידברות פוליטית, מחבל ברעיון הפקדון, שלפחות אני תומך בו, ושמתתי לשמוע שגם חברי-הכנסת עבדול עזיז וזעבי תומך בו. האנומאליה הזאת היא הסיבה שהביאה אותי לא להציע להתחזיר את החוק לממשלה, אלא להימנע, בתקווה — בניגוד למה ששואפים אליי אנשי הליכוד — שלא ירחק היום ואולי אפילו לא יתים השנה ונוכל לראות במו עינינו את תחילת התהליך הפוליטי של ההשלמה או הנורמאליזציה, תוך ויתור הדרגתי של ישראל על רוב-רובם של השטחים המוחזקים.

היו"ר י. ישעיהו:

תם הדין. רשות הדיבור לשר הבטחון, לדברי תשובה.

שר-הבטחון מ. דיין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי באיחור

פסח גרופר (הליכוד): מה קרה להם עד היום הזה? יש מקופחים במדינה הזאת?

היו"ר י. ישעיהו:

זו אינה קריאת-ביניים. זו צעקת-ביניים.

יורם ארידור (הליכוד): הוא מדבר שטויות.

היו"ר י. ישעיהו:

אין לך שום זכות להגדיר דברי מישוה כשטויות. אני מוחק את קריאת-הביניים הזאת.

משה נסים (הליכוד): אי-ידיעה.

מאיר פעיל (מוקד):

הבעיה אינה אי-ידיעה, אלא מה שיקרה בפועל. ומי שרוצה דוגמה, שיעיין מה קרה לערביי מזרח-ירושלים שסופחו. אמר כבר חברי-הכנסת האזנר, ואני מצטרף אליו, שמדינות העולם לא הכירו בכך. זו בעיה אחת. ערביי ירושלים הכירו בזה? בבחירות האחרונות הם הצביעו ברגילים ולא נאותו להשתתף אפילו בבחירות האחרונות לעיריה.

(קריאה: צריך להחזיר את ירושלים.)

לא אמרתי עדיין.

פסח גרופר (הליכוד):

זה משתמע מדבריה. את הכותל נעביר לתל-אביב. אפשר לבנות על הכותל בתל-אביב, לא בירושלים.

מאיר פעיל (מוקד):

מה שחשוב לשים לב אליו הוא שמדינת ישראל, באורח חד-צדדי, עושה "תרגילים משפטיים" של סיווח, אבל עובדות פוליטיות לא נקבעות עדיין על-ידי "תרגילים" כאלה, ומוטב להרהר בהם מחדש כדי שלא נהפוך לטוחני רוח. אני חושש כי אם נחיל את החוק הישראלי על השטחים המוחזקים הרי שבמו ידינו ניצור מדינת ישראל דו-לאומית, וזה שיהיה ברור. אבל בניגוד למדינה הדו-לאומית של "השומר הצעיר" או "ברית-שלום", זו תהיה מדינה דו-לאומית שבה בפועל ניצור משטר פוליטי של אפארטהייד. לכן אני שמח שממשלת ישראל, לאורך כל התקופה, מאז מלחמת ששת-הימים ועד היום, וכנסת ישראל לאורך אותה תקופה, לא נענו להצעות אלה של גח"ל וסיעות הקרובות אליו ולא החילו את החוק הישראלי על השטחים המוחזקים.

(קריאה: נחזיר את רמלה ואת לוד.)

אתם תביאו דוגמאות ממלחמת העצמאות, ממיבץ קדש וממלכות בית דוד. אבל הבעיה היא לא להביט באורח מיסטי או רומאנטי על מה שהיה, אלא להביט אל העתיד בתקווה לבנות חיים טובים יותר בין ישראל ושכניה.

יש לי הערה למערך: אני מברך על העובדה שלא הוחל החוק הישראלי, והסיבה העיקרית לכך טמונה בעובדה שעל-ידי כך אנחנו שומרים את רוב רובם של השטחים כאופציה, כפקדון שבעבורו, תוך משא-ומתן, תוך מיקוח, תוך החזרתו בשלבים בתמורה להתקרבות

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (דיין, לנדאו, ידיד, גרוסמן) —

התקנות לדיון, לשינוי, לביטול, להרחבה או לצנן-זורה לוועדה של הכנסת, אבל אם נעמוד בפני מצב שוועדות הכנסת לא קמו והתקנות בוטלו, לא יהיה מנוס אלא להוציא מחדש אותן תקנות או תקנות דומות. זו תשובה לשאלה נכונה ועניינית.

לאחרונה, אני רוצה להעיר הערות קצרות לחברת-הכנסת חיה גרוסמן, שקצת הצטערתי על הציטוטים הסלקטיביים, מאוד סלקטיביים, מהחבורת שלא זכיתי לראות אותה קודם, על כלכלת השטחים המוחזקים, 1972, שהוצאה על-ידי בנק ישראל. בזכות עזרתך קיבלתי אותה עכשיו מידך. כי כאשר מכל החבורת הזאת את ציטטת לכנסת, והסברת מדוע החוקתנו בש-טחים המוחזקים, הכבושים וכל השמות, זה רע, והי-מצב שם הוא רע, מכל החבורת בחרת בשתי פיסק-אות. אני רוצה לחזור ולקרוא את הפסקאות שאת ציטטת: "אני מדפדת בנתונים של בנק ישראל, ואני רואה שם כך: סך ההשקעות בשטחים המוחזקים בנכסים קבועים גדל בשנת 1972 בקרוב ל-50%, אולם שיעור ההשקעה מכלל השימושים המקומיים מגיע עדיין ל-14% לערך בלבד". ואחר כך: "וזה פחות מאשר ברוב המדינות המתפתחות באזורנו, וכמחצית מהשיעור הקיים בישראל".

ועוד פסקה מדכאת —

חייקה גרוסמן (המערך):
הציטוט היה מדויק.

שרי-הבטחון מ. דיין:
כן, אבל לא התוכן.

— ועוד ציטטה: "לפני שנה, בדיון על אותו החוק, דובר רבות על ריבוי המועסקים ב-השטחים בישראל. דובר על תהליך של אדנות כל-פי המועסקים מהשטחים במשק הישראלי. ושוב איננו בנתונים של בנק ישראל: שיעור המועסקים בשטחים ירד ב-50%; לא בשנה האחרונה, מדובר על שנה קוד-מת; ברצועת-עזה ובצפון-סיני ירדה התעסוקה ב-11%, וזה במקביל לעלייה ניכרת במספר המועסקים ברצועת-עזה ובישראל. לא אינו מצב שאפשר לומר שהוא מצב טוב".

אני מניח שגם הציטוט 'הזה היה מדויק; הציטוט של הציטוט.

וזה כל מה שקרה בשטחים: "אדנות", וירידה בתע-סוקה פה, וירידה בתעסוקה שם, וכו'. והאיל ואני מניח שיש לי הערכה נכונה על הנעשה בשטחים, ביקשתי מתברת-הכנסת גרוסמן את החוברת וראיתי ששתי הפסקאות האלו הן ציטוט מאוד מאוד סלקטיבי, שאי-ננו מבטא לא את המצב בשטחים ולא את המצב בחו-רת. החוברת נפתחת בפסקה — ולא צריך ללפדף רחוק כדי לבדוק זאת: "בשנת 1972 הוצאה הצמיחה המהירה של התוצר הלאומי בשטחים המוחזקים והגיעה לכ-27% במחירים קבועים, בהשוואה ל-20% ב-1971" שגם זאת היתה עלייה לא מבוטלת — 15% ב-1970. גם התוצר המקומי (שאינו כולל הכנסות מעבודה בישראל) גדל בשנה האחרונה בשיעור שיא של כ-21%. קצב זה משקף במידה רבה שנה חקלאית מבורכת, במיוחד ביהודה ושומרון. כן תרמו לגידול הרב הפעילות המתרחבת בתחומי הבנייה הפרטית,

מסויים אני מצטרף לכל המברכים ולכל דברי הברכה, וחוזר ומביע משאלה, אולי גם עצה, שבכל זאת בדיוני הכנסת במידת האפשר נדון גם בנושא שעומד על סדר-היום. לא נהפוך את כל הדיונים, גם כאשר מביאים הצעה כמעט טכנית לתקון בחוק, לדיון כללי. מכל מקום אני מעריך שכולם יסכימו כי נציג הממ-שלה איננו יכול למסור הודעות מדיניות, כאשר הוא מוסמך על-ידי הממשלה לבוא ולהציע תיקון להצעת חוק, ובקול תרועה יודיעו: אתה מתבקש לתת תשור-בה לשאלה על נושא מדיני שהוצג כאן על-ידי ראש הממשלה לפני כמה ימים, אבל זה לא יוסיף דבר. באתי להציע שינוי בהצעת חוק.

חלק ניכר מחברי הכנסת דיברו בנושא שקשור בחוק הזה — לא בתיוקנים, כי אם בחוק —, לרבות חברי-הכנסת אולמרט, שמיטב ברכותי בשלחות אליו. חברי הכנסת האלה אינם יודעים, כנראה, שכל חבר כנסת ובעיקר כל סיעה, ובוודאי סיעה גדולה, יכולים להציע חוק, חוץ מאשר לתת עצות לשר הבטחון ש-ציע חוק. גם הם יכולים להציע חוק. אולי אין זה מקרה, שעד היום סיעת גח"ל לא הציעה להתחיל את המשפט הישראלי על השטחים.

חיים לנדאו (הליכוד):
כהצעת חוק. בהגיון כך עשינו, כי הייתם מסירים את הצעת החוק.

שרי-הבטחון מ. דיין:
את זה תספר לחברת-הכנסת אולמרט. את ההגיון הזה אני יודע. חברת-הכנסת לנדאו, מדברית אני מבין, שמה שאמרתי — מדויק. מה שאמרתי, זה ההגיון בדבר שלא הצעתם זאת.

מנחם ידיד (הליכוד):
הצענו שהממשלה תעשה זאת.

שרי-הבטחון מ. דיין:
אתם מציעים לנו מה להציע. אני רוצה להסביר לחברים החברים בכנסת, שלכל אחד יש זכות להציע חוק, חוץ מהחובה להגיד לשר הבטחון מה להציע.

זה נושא מכובד מאוד, לא פחות ולא יותר מאשר החלת המשפט הישראלי, בלי להשתמש במלה סיפוח. אולי אפילו מבחינת חשיבות וכבוד הנושא לא צריך לעסוק בו פה דרך תיקון בסעיף ג' של פסקה 9. יש די דיונים מדיניים בעניין זה, בימיתכם, או כאשר יש דיון מדיני ביוזמת הממשלה. האם כך צריך לדון בנושא זה? בהזדמנות זו? בדרך זו? האם זו באמת הדרך שבה הכנסת תקבל את ההחלטה החגיגית בנושא הזה? הרשו לי להסתייג אפילו מהקפיצה על ההזדמנות הבלתי-מכובדת להציג נושא מאוד מאוד יסודי.

אני רוצה להשיב תשובה לשאלה מאוד עניינית, להצגה מאוד עניינית, של חברת-הכנסת הלוי, לשאלה מה יקרה מחר או מחרתיים, כאשר ועדת החוקה, חוק משפט וועדת החוץ והבטחון טרם קמו ותוקף התקנות האלה יפוג. זו שאלה. עד כמה שאני מבין, אם אינני טועה, אם אמנם הוועדות האלה לא תקומנה תוך יו-מים, ואם תקפן של התקנות יפוג, לא יהיה מנוס מאשר להוציא תקנות חדשות, שאני מוסמך להוציאן. זה איננו רצוי, זה לא טוב. אני מעדיף להעביר את

חוברת ב', ישיבה ג', ה' שבט תשל"ד (28 ינואר 1974)

— חוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2); חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית) (דין, ישעיהו, נסים) —

ולומר: אני מקווה שוועדות אלו יקומו ויעסקו בזה, במועד מוקדם או במועד מאוחר, אבל הן הפורום הנאות לטפל בנושאים אלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אנחנו ניגשים להצבעה. אני מעמיד קודם להצבעה את החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2), תשל"ד—1974, ששר הבטחון מציע להעביר לוועדת החוץ והבטחון, ולא הגיעה אלי שום הצעה אחרת,

משה נסים (הליכוד):

מי נמנע?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תקפן של תקנות-שעת-חירום (הוראת שעה) (מס' 2), תשל"ד—1974, לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני מעמיד להצבעה את החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ד—1974, שהשר מציע להעביר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. סיעת רק"ח מציעה להחזיר הצעה זאת לממשלה. מי בעד ההצעה להחזיר את הצעת החוק הזאת לממשלה?

(קריאות: מי נגד?)

היו"ר י. ישעיהו:

אינני יודע איפה זה כתוב שכך צריך להצביע. מי נגד?

הצבעה

ההצעה להחזיר את הצעת החוק לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

מי בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

משה נסים (הליכוד):

מי נמנע?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (השטחים המוחזקים על-ידי צבא הגנה לישראל — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), תשל"ד—1974, לוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היו"ר י. ישעיהו:

הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים מחר, בשעה 11. ישיבה זו נעולה.

הבשלת השקעות בתעשייה ועלייה תלולה בביקוש של המשק הישראלי למוצרים, ובעיקר לעובדים, מהשטחים המוחזקים. הגורם האחרון, ההכנסות מעבודה ב"ש-ראל, תרם כ-38% מהגידול בסך התוצר הלאומי של השטחים המוחזקים...".

מה שלא אמרת בחוברת כתוב: שהירידה בתע-סוקה בשטחים היא בשטחים החקלאיים, שם גדל הפריון בשטחים וגדל התוצר הלאומי.

לא זה הנושא בכנסת, ולא אאריך בזה. אבל אני רוצה לקרוא עוד שלוש פסיקות: "העלייה החדה בהכנסה הפרטית הפנויה איפשרה את המשך הגידול ברמת החיים של תושבי השטחים. הן הצריכה הפרטית והן ההכנסה הפנויה גדלו, בהתאם להערכות ארעיות. בשיעור ריאלי דומה — קצת למעלה מ-20%." "עם העלייה הכמותית בפעילות הכלכלית בשטחים נמשך הגידול המהיר במחירים ובשכר, בקצב גבוה במקצת מזה שגרשם בישראל", בתוך השטחים עצמם. "בשנת 1972 — זה הכל בפרשת ה"אדנות" שלנו על תושבי השטחים — "עלה מדד המחירים לצרכן בשיעור שיא של 15% ביהודה ושומרון, ובכ-17% ברצועת-עזה, בהשוואה לעלייה בשיעור כ-13% במוצא בישראל. שכר העבודה היומי של העובדים בשטחים גדל בכ-40%, בעוד ששכר המועסקים תושבי השטחים בישראל עלה בכ-28% — אף זה שיעור גבוה יותר מעליית השכר הממוצעת בישראל כולה".

כדי לא להלאות אתכם — אף-על-פי שאינני חושב שזאת תלצה אלא תענוג — אני רוצה לומר רק את המספר המסכם: הצריכה הפרטית עלתה ב-1972 לעומת 1971 בכ-23%. כדי שהתמונה תהיה ברורה אני רוצה לומר: כל שנה כאן מצביעה על עלייה לעומת השנה הקודמת. ב-1969 עלתה הצריכה לעומת 1968 בכ-20%; ב-1970 — בכ-10% נוספים; ב-1971 — בכ-10% נוספים, ובשנה ה"נוראה" המצוטטת — בכ-23% נוספים.

הצריכה הציבורית עלתה בכ-5% — אקרא עכשיו רק את המספרים של השנה האחרונה. ההשקעה הגלמית — בכ-66% לעומת השנה הקודמת, שאז היתה עלייה בכ-30%. סך כל השימושים המקומיים עלו בכ-25%. ה"בוא עלה בכ-28%. היצוא עלה בכ-33%, והתוצר הלאומי הגלמי גדל בכ-27%.

זה מצב נורא, שבחלקאות הפרימיטיביות של השטחים היה תהליך של גידול הפריון, ואז קטן אחוז המועסקים, אבל רמת החיים והתוצר הלאומי והבנייה וההשקעות גדלו באחוזים כאלה, עלייה כזאת? את זה צריך לצטט בכנסת ולרשום מכל החוברת הזאת, שהיא חוברת מפוארת על המצב בשטחים, שתי פיסקי-אות אלו ולדבר על "אדנות" שלנו בשטחים?

אני רוצה לחזור ולבקש מהכנסת לאשר את הע-ברת התקנים לשני החוקים המוצעים על-ידי לשתי הוועדות, ועדת חוץ ובטחון ועדת החוקה, חוק ומשפט,